

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. ΘΑΛΑΜΙΩΤΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΠΡΑΛΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

ΤΕΥΧΟΣ 4 ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1934

ΞΕΝΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΛΕΟΝΟΡΑ

Sub conservatione specificae salva anima
Raymond Lulle

Είμαι από τη γενιά τη φημισμένη για τη ρωμκλέα της φαντασία και για τὰ πάθη της τὰ φλογερά. Οί άνθρωποι με ὠνόμασαν τρελλό· μ' ἀκόμα ἢ ἐπιστήμη δὲ μᾶς ἔμαθε ἂν ἡ τρέλλα εἶναι ἢ δὲν εἶναι τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς νοημοσύνης, ἂν σχεδὸν ὄλο ἐκεῖνο, ποὺ καλοῦμε δόξα κι ὄλο ἐκεῖνο ποὺ ὀνομάζουμε βαθύνοια δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα κάποιας ἀρρώστιας τῆς σκέψεως, κάποιου ἰδιαίτερου πνευματικοῦ ἐρεθισμοῦ εἰς βάρος τῆς καθολικῆς διανοήσεως. Ὅσοι ὀνειρεύονται ξυπνητοὶ γνωρίζουν χίλια πράγματα, ποὺ ξεφεύγουν ἀπ' ὅσους ὀνειρεύονται μονάχα κοιμισμένοι. Μὲς στὰ σκοτεινιασμένα τους δράματα παίρνει τὸ μάτι τους γιὰ μιὰ στιγμή τὴν αἰωνιότητα, κι ἅμα ξυπνοῦν ἀνατριχιάζουν βλέποντας πὼς ἐστάθηκαν γιὰ λίγο, στὸ χεῖλος τοῦ μεγάλου μυστικοῦ. Ἀρπάζουν κομμάτια κομμάτια, κάτι ἀπὸ τὴ γνώση τοῦ Καλοῦ κι ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τοῦ Κακοῦ τὴν ἐπιστήμη. Χωρὶς τιμόνι καὶ πυξίδα μπαίνουνε στὸν ὠκεανὸ τοῦ ἀλάλητου φωτός, καί, σὰν γιὰ ν' ἀπομιμηθοῦν τοὺς τυχοδιῶχτες τοῦ νουδίου γεωγράφου, *aggressi sunt Mare Tenebrarum quid in eo esset exploraturi.*

Ἄς ποῦμε λοιπὸν πὼς εἶμαι τρελλός. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀναγνωρίζω πὼς ὑπάρχουν μέσα μου δυὸ καταστάσεις χωριστὲς τῆς πνευματικῆς μου ὑποστάσεως: ἡ κατάσταση τοῦ ἀναμφισβήτητα καθαροῦ λογικοῦ, ποὺ συνδέεται μὲ τὶς ἀναμνήσεις τῶν ἀποτελούντων τὴν πρώτη περίοδο τῆς ζωῆς μου. γεγονότων, καὶ ἡ κατάσταση τῆς ἀμφιβολίας καὶ τοῦ σκότους, ποὺ ἀναφέρεται στὸ παρὸν καὶ στὴ μνήμη τῶν ὄσων ἀποτελοῦν τὴ δεύτερη μεγάλη ἐποχὴ τοῦ βίου μου. Ὅ,τι λοιπὸν σᾶς πῶ γιὰ τὴν πρώτη περίοδο, πιστεῦτε το· γιὰ ὅ,τι ὁμως σᾶς ἀναφέρω ἀπὸ τὸν μετέπειτα καιρὸ, μὴ δίνετε πίστη, παρὰ μονάχα ὅσο τὸ βρίσκετε σωστό. Ν' ἀμφιβάλλετε μάλιστα ἐντελῶς ἢ, ἂν δὲν μπορεῖτε ν' ἀμφιβάλλετε, γενήτε σεῖς ὁ Οἰδίπους τοῦ αἰνίγματος αὐτοῦ.

Ἐκείνη ποὺ στὰ νιάτα μου ἀγαποῦσα, καὶ ποὺ γιὰ χάρη της χαράζω σήμερα τὴν καθαρὴ καὶ ξάστερην αὐτὴν ἐνθύμησή μου, ἦταν ἡ μοναχοκόρη τῆς μοναδικῆς ἀδερφῆς τῆς ἀπὸ καιρὸ μακαρίτισσας μητέρας μου. Ἐλεονόρα ἦτανε τὸνομα

της εξαδέρφης μου αυτής. Κατοικούσαμε πάντα μαζί, κάτω από τον ήλιο των τροπικών, στην Κοιλιάδα της Πολύχρωμης-Χλόης. Ποτέ βήματα ανθρώπινα δεν είχαν εισχωρήσει μες στην κοιλάδα εκείνη δίχως οδηγό· γιατί άπλωνότανε μακριά, πίσω από κάτι γιγαντένιες βουνοσειρές, που ύψώνονταν ορθόστητες δλόγυρα, κρύβοντας απ' το φως του ήλιου τις πιο χαριτωμένες της γωνίτσες. Κανένας δρόμος χαλαγμένος δεν αδιάκωνε τη γύραθε χώρα και για να φτάση κανείς ως την ευτυχιμένη μας φωλιά, έπρεπε ν' αναμερίση τα φυλλώματα μυριάδων δέντρων μες στα δάση και να μηδενίση τη δόξα μυριάδων άρωματισμένων λουλουδιών. Έτσι έντελώς μονάχοι μας έζούσαμε και τίποτ' άλλο από τον κόσμο δε γνωρίζαμε, παρά μονάχα εκείνη την κοιλάδα, εγώ ή εξαδέρφη μου και ή μάνα της.

Άπάνω από τις σκοτεινές τις χώρες, που ήτανε πέρ' απ' τα βουνά, στην άκρη του δλόκλειστου βασιλείου μας, γλιστρούσε ένα στενό και βαθύ ποταμάκι πιο λαμπερό απ' το κάθε τι έκτος από τα μάτια της Έλεονόρας· και δώθε κείθε φιδοσέροντας τους άπειρους μαιάνδρους του, ξέφευγε στ' τέλος μες από μια κατασκότεινη κλεισούρα, ανάμεσα από κάτι βουνά πιο σκοτεινά ακόμα κι από κείνα που έδγαίνε. Τώνομάζαμε το ποταμάκι της Σιωπής· γιατί έμοιαζε σα ναχε μες στο ρέμα του κάποιοι επίδραση ειρηνευτική. Κανένα μούρμουρο δεν έδγαίνε απ' την κοίτη του, και πλανιόταν ολουθε τόσο άπαλά, ώστε οι κόκκοι της άμμου, παρόμοιοι με μαργαριτάρια, που τόσο μάς άρεσε να τους παρατηρούμε στο βάθος του, δεν έκουνιόντανε καθόλου, άλλ' αναπαύονταν σε ασάλευτη ευτυχία, καθένας στην αρχαία του πρώτη θέση, λαμποκοπώντας με μια αιώνια λάμψη.

Οι όχτες του ποταμιού και χίλιων άλλων μικρών λαμπερών ρυακιών, που από δρόμους διάφορους γλιστρούσανε προς το δικό του ρέμα· όλο το μέρος που άπλωνότανε απ' τις όχτες ίσαμε το βυθό το βοτσαλένιο, ανάμεσα απ' τα διάφανα τα βάθη· όλο το μέρος, λέγω, καθώς κι ολάκερη ή επιφάνεια της κοιλάδας, από το ποταμάκι ως με τα γύραθε βουνά, ήτανε στρωμένη από χλόη πρασινόλευκη, πυκνή, κοντή, παντού όμαλή κι άρωματισμένη από βανίλια, μα τόσο άστροσπαρμένη σ' όλη της την έκταση από νεραγκούλες κίτρινες, άσπρες μαργαρίτες, ολόπορφυρες βιολέττες και κόκκινους ώσαν ρουμπίνια ασφόδελους, που ή θαυμαστή της όμορφιά μιλούσε στις καρδιές μας με τόνους ήχηρούς για την αγάπη και τη δόξα του Θεού.

Κ' έπειτα έδω κ' εκεί ξεπετιόνταν, σαν εκρήξεις όνειρων, μπουκέτα δέντρων φανταστικών, που οι λεπτοί και ψηλοί κορμοί τους δεν έστεκαν ολόϊσοι, αλλά έγερναν χαριτωμένα προς το φως, που έρχότανε το μεσημέρι να επισκεφτή το κέντρο της κοιλάδας. Οι φλούδες τους ήταν κατάστιχτες από τη ζωήρη του έβένου και του άργύρου λάμψη και πιο λείες από το καθετί έκτος από τα μάγουλα της Έλεονόρας τόσο που δίχως το λαμπρό πράσινο χρώμα των πελώριων φύλλων που άπλώνονταν απ' τις κορφές των ώσαν μακρές τρεμάμενες γραμμές και παίζανε με τους Ζεφύρους, θα τάπαιρνε κανείς για τερατώδη φίδια της Συρίας, που δοξολογούσανε στον ήλιο, το θεό τους.

Δεκαπέντε χρόνια εγώ κ' ή Έλεονόρα, πιασμένοι από τα χέρια, πλανηθήκαμε σ' εκείνη την κοιλάδα, προτού να μη μες στις καρδιές μας ό έρωσ. Και τουτο έγίνηκε ένα βράδυ κατά τα δεκαπέντε χρόνια της και τα είκοσί μου έμένα, καθώς καθόμαστε κι οι δυό μας σφιχταγκαλιασμένοι, κάτω από τα φιδωτά δέντρα και

παρατηρούσαμε την εικόνα μας μες στα νερά του ποταμιού της Σιωπής. Κανένα λόγο δεν προφέραμε όλο το βράδυ εκείνης της γλυκιάς μέρας· ακόμη μάλιστα και τάλλο το πρωί τα λόγια μας ήταν τρεμουλιαστά και σπάνια. Είχαμε ανασύρει τον θεόν Έρωτα μέσα από κείνα τα νερά κι αισθανόμαστε τώρα πως είχε εκείνος ξαναανάψη μέσα μας τις φλογερές ψυχές των προγόνων μας. Τα πάθη, που αιώνες ολάκερους ήταν το χαρακτηριστικό της γενιάς μας, πληθώρησαν μαζί με τις φαντασιοπληξίες, που την είχαν εξίσου δοξάσει, κι όλα μαζί φούξανε μια φρενιασμένη ευδαιμονία πάνου στην Κοιλιάδα της Πολύχρωμης-Χλόης. Τα πάντα μεταμορφώθηκαν. Παράξενα λουλούδια λαμπερά κι άστερόμορφα πετάχτηκαν από τα δέντρα, όπου κανένα λουλούδι δεν είχε ως τότε φανή. Του πράσινου χαλιού οι άποχρώσεις έγίνανε πιο χτυπητές· μια μια άποτραθήχτηκαν οι λευκές μαργαριτούλες και στη θέση κάθε μιας τους δέκα ασφόδελοι ξεπετάχτηκαν κόκκινοι τ'α ρουμπίνια. Κι ολουθε μες στα μονοπάτια μας ξέσπασε ή ζωή· γιατί ό μεγάλος Έρωδός, που ακόμα δεν τον είχαμε γνωρίσει, μ' όλα τα χαρούμενα λαμπρόχρωμα πουλάκια, ξάπλωσε τ' ολόπορφυρο φτέρωμά του μπροστά μας, φαράκια χρυσά κι άσημνία γιομίσανε το ποταμάκι, που μέσα από τα στήθια του κάποιο μурμουρίσμα λίγο-λίγο βγήκε, μурμουρίσμα που γίνηκε στο τέλος μια μελωδία βαυκαλιστική, πιο θεϊκή απ' τη μελωδία της λύρας της αιολικής κι απ' όλα πιο γλυκύτερη έκτος απ' τη φωνή της Έλεονόρας. Και τότε ένα μεγάλο σύννεφο, που τ'όχαμε πολύν καιρό παραμονέψει κατά τα μέρη του Έσπερου, ξεκίνησε κι αυτό από κεί, περιχυμένο με χρυσάφι και πορφύρα κι άπλώθηκε γαλήνια άπάνωθε μας, και κατέβηκε μέρα την ήμέρα όλο και χαμηλότερα, έκαμε ν' ανακουμπήσουν οι άκρες του άπάνου στις βουνοκορφές, μεταβάλλοντας τη σκοτεινιά τους σε μεγαλοπρέπεια και κλείνοντάς μας, θαρρείς, για τους αιώνες των αιώνων, μες σε μια μαγική φυλακή, όλο λαμπρότητα και δόξα.

Σεραφική ήταν της Έλεονόρας ή όμορφιά. Άλλωστε ήταν μια κόρη δίχως επιτήδεψη κι άθώα καθώς ή σύντομη ζωή που είχε περάσει στα λουλούδια ανάμεσα. Πονηράδα καμιά δε μασκάρευε τις όρμες της αγάπης που έθέρμαινε την καρδιά της, και αναδιφούσε μα'ί μου τις πιο κρύφιδες της πτυχές, ενώ πλανιόμαστε μες στην Κοιλιάδα της Πολύχρωμης-Χλόης και συνομιλούσαμε για τις μεγάλες, τις τελευταίες της μεταβολές.

Τέλος άφου μου μίλησε μια μέρα με τα δάκρυα στα μάτια, για τη σκληρή τελική μεταμόρφωση της φτωχής Άνθρωπότητας, δεν όνειρεύτηκε πια από τότε τίποτ' άλλο παρά αυτό το θλιβερό ζήτημα, ανακατώνοντάς το σε κάθε μας όμιλία, καθώς ακριδώς στα τραγούδια του βάρδου της Σιράζ οι ίδιες εικόνες πεισματικά παρουσιάζονται σε κάθε σοβαρή μεταλλαγή της φράσεως,

Είχε άντιληφτή πως του Θανάτου το δάχτυλο ήταν στο στήθος της άπάνω και πως, καθώς το έφήμερο, είχε τόσο τέλεια ώριμάσει σ' όμορφιά, μόνο και μόνο για να πεθάνη· όμως γιαυτόν όλοι του τάφου οι τρόμοι συγκεντρώνονταν σε μια μονάχα σκέψη, που μου την αποκάλυψε ένα βράδυ μετά το ήλιοβασιλεμα, στις όχτιές του Ποταμού της Σιωπής. Θλιβότανε που συλλογιόταν πως άμα θα την έθαβα μες στην Κοιλιάδα της Πολύχρωμης-Χλόης, θάφηναι πια για πάντα τα ευτυχιμένα εκείνα μέρη και θα πήγαινα να χαρίσω τον έρωτά μου, που τώρα όλο το πάθος του σ' αυτήν ήταν δοσμένο, σε κάποια κόρη του έξω κόσμου, του πρόστυχου. Κι από καιρό σε

καιρόν ἔπεφτα ὀρμητικὰ στὰ πόδια τῆς Ἐλεονώρας καὶ τῆς Ἐλεγα νὰ τῆς ὀρκιστώ, σ' αὐτὴν καὶ στὸν Οὐρανό, πὼς δὲ θὰ παντρευόμουνα ποτὲ μου καμιὰ κόρη τῆς Γῆς καὶ πὼς δὲ θὰ δειχνόμουνα ποτὲ καὶ μὲ κανέναν τρόπον ἄπιστος στὴν ἀγαπημένη θύμηση τῆς, οὔτε στὴ θύμηση τῆς θερμῆς ἀγάπης, ποὺ μοῦ εἶχε χαρίσει. Κ' ἐπικαλέστηκα τὸν Παντοδύναμο Ρυθμιστὴ τοῦ Σύμπαντος ὡς μάρτυρα τοῦ ἐπίσημου καὶ γεμάτου εὐλάβειας ὄρκου μου. Κ' ἡ κατάρα, ποὺ τοὺς ἰκέτευα νὰ μοῦ ρίξουν, Ἐκεῖνος κι ἐκεῖνη, — ἐκεῖνη μὲ ἄγια στὸν Παράδεισο, — ἂν ποτὲ παράβαινα τὸν ὄρκο μου, ἦταν μιὰ τιμωρία τόσο φριχτὴ, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὴν ἐμπιστευτῶ στὸ χαρτί. Καί, στὰ λόγια μου αὐτά, τὰ λαμπερὰ τῆς Ἐλεονώρας μάτια λάμπησαν ἀκόμα περισσότερο· κι ἀναστένανε σὰ νὰ ξαλαφρώθηκε τὸ στήθος τῆς ἀπὸ θανάσιμο βῆρος· ἐτρεμούλιασε, κι ἔκλαψε πικρότατα, μὰ ἐδέχτηκε τὸν ὄρκο μου, (γιατὶ μήπως δὲν ἦτανε παιδί;) κι ὁ ὄρκος μου τῆς ἔκανε γλυκύτερη τὴν κλίση τοῦ θανάτου. Κ' ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, πεθαίνοντας εἰρηνικά, μοῦ ἔλεγε πὼς σ' ἀντάλλαγμα τοῦ ὅ,τι εἶχα κάνει γιὰ τὴ γαλήνη τοῦ πνεύματός τῆς, θὰ ἐπαγρυπνοῦσε δίπλα μου μὲ τὸ ἴδιο αὐτὸ πνεῦμα μετὰ τὸ θάνατό τῆς, καὶ πὼς, ἂν τῆς ἐπιτρεπόταν, θὰρχότανε νὰ τῆνε ἰδῶ καμιὰ φορὰ τὴ νύχτα· μὰ πὼς, ἂν αὐτὸ πάλι ξεπερνοῦσε τὰ προνόμια ποὺ ἔχουν στὸν Παράδεισο οἱ ψυχές, θὰ μπορούσε τοῦλάχιστον νὰ μοῦ δίνει συχνὰ σημάδια τῆς παρουσίας τῆς, στενάζοντας ἀπάνωθὲ μου μέσα στὶς αὔρες τὶς ἑσπερινές, ἢ γεμίζοντας τὸν ἀέρα, ποὺ θ' ἀνάπνεα, μὲ τάρωματα τῶν ἀγγελικῶν θυμιατηριῶν. Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτά στὰ χεῖλη τῆς ἄφησε τὴν ἀθῶα ζωὴ τῆς δίνοντας ἔτσι τέλος στὴν πρώτην ἐποχὴ τῆς δικῆς μου.

Ἐμίλησα ὡς ἐδῶ πιστά. Μὰ ὅταν διαβαίνω στὸ δρόμο τοῦ χρόνου, τὸ ὄριο αὐτὸ ποὺ ἔστησεν ὁ θάνατος τῆς πολυαγαπημένης μου, κι ὅταν προχωρῶ στὴ δευτέρη περίοδο τῆς ζωῆς μου, νιώθω πὼς ἕνα σύννεφο μαζεύεται μὲς στὸ μυαλό μου κι ἀμφιδέλλω κ' ἐγὼ μόνος μου γιὰ τὴν καλὴ κατάστασι τῆς μνήμης μου. Ὅμως ἀφήστε με νὰ ἐξακολουθήσω. Βαριὰ τὰ χρόνια ἐσύρθηκαν ἕνα πρὸς ἕνα κι ἀκόμα κατοικοῦσα στὴν Κοιλιάδα τῆς Πολύχρωμης-Χλόης. Μὰ δευτέρη ἀλλαγὴ συνέβηκε στὰ πάντα. Τ' ἀστερόμορφα λουλούδια βυθηστήκανε μὲς στοὺς κορμούς τῶν δέντρων καὶ πιά δὲν ἐφανήκανε ποτὲ. Τὰ χρώματα τοῦ πράσινου χαλιοῦ ξεθώριασαν· κ' ἕνας ἕνας οἱ ἀσφόδελοι ἀφανίστηκαν, οἱ κόκκινοι σὰν τὸ ρουμπίνι, καὶ στὴ θέση τοὺς δεκάδες φύτεψαν μενεξέδες σκοτεινοί, ὅμοιοι μὲ μάτια ποὺ κλείνανε σπασμωδικὰ ἀπ' τὸν πόνο καὶ πάντα ξεχειλίζαν ἀπὸ δροσοδάκρυα. Κ' ἡ Ζωὴ ἀπομακρύθηκε ἀπ' τὰ μονοπάτια μας γιὰτὶ ὁ μεγάλος Ἐρωδιὸς δὲν ἄπλωνε πιά μπροστά μας τὸ πορφυρὸ του φτέρωμ, ἀλλὰ θλιμμένα πέταξε πέρα ἀπὸ τὴν κοιλιάδα πρὸς τὰ βουνά, μ' ὄλα μαζί τὰ χαρωπὰ λαμπερόχρωμα πουλάκια, ποὺ εἶχαν τὸν ἐρχομὸ του συνοδέψει. Καὶ τὰσημέρια καὶ χρυσὰ ψαράκια φύγανε κολυμπώντας πέρ' ἀπ' τὴ ρεματιά, πρὸς τὴν κατώτατη ἄκρη τοῦ βασιλείου μας, καὶ ποτὲ πιά δὲν ὀμόρφηναν τὸ ἀπαλὸ ποταμάκι. Κ' ἡ χαϊδευτικὴ ἐκεῖνη μουσικὴ, ποὺ ἦταν πιδὲ γλυκειὰ ἀπ' τὴ λύρα τὴν αἰολικὴ κι ἀπὸ τὸ κάθε τι ἐκτὸς ἀπ' τὴ φωνὴ τῆς Ἐλεονώρας, πέθανε λίγο-λίγο καὶ τὸ μουρμούρισμά τῆς σιγὰ-σιγὰ ἐλαττώθηκε, ὡς ποὺ τὸ ποταμάκι ξαναγύρισε ἐπὶ τέλος ἐντελῶς στὴν πρώτη του κι ἐπίσημη σιωπῆ. Κ' ἔπειτα, τέλος, τὸ πελώριο σύννεφο ἀνυψώθηκε, κι ἀφήνοντας τῶν βουνῶν τὶς κορφές νὰ ξαναβυθιστοῦν στὰ πρῶτα τοὺς σκοτάδια, ξανάκατρακύλησε πρὸς τὶς χῶρες τοῦ Ἐσπε-

ρου κ' ἐπῆρε μακριὰ ἀπὸ τὴν Κοιλιάδα τῆς Πολύχρωμης-Χλόης τὸ ἄπειρο θέαμα τῆς πορφύρας καὶ τοῦ μεγαλείου του.

Ὅσο ἡ Ἐλεονώρα δὲν εἶχε λησμονήσει τὶς ὑποσχέσεις τῆς· γιὰτὶ ἀκουγα τὸ ἀναταλάντεμα τῶν ἀγγελικῶν θυμιατηριῶν κοντὰ μου. Καὶ χεῖμαρροι ἀρωμάτων οὐρανικῶν ἐκυμάτιζαν πάντα, μέσα στὴν κοιλιάδα. Κατὰ τὶς ὥρες τῆς μοναξιάς, ὅταν ἡ καρδιά μου χτυποῦσε βαριά, οἱ ἀνέμοι ποὺ δρόσιζε τὸ μέτωπό μου ἐρχόνταν γεμάτοι ἀναστενάγματα γλυκά, καὶ μουρμούρισματα συγκεχυμένα πλημμύριζαν συχνὰ τὸν ἀέρα τῆς νύχτας, καὶ μιὰ φορὰ, — ὦ! μιὰ φορὰ μονάχα! — μὲ ζόπνησαν ἀπὸ τὸν ὕπνο μου, ὅμοιο μὲ ὕπνο θανάτου, ἄϋλα χεῖλη ἀκουμπισμένα στὰ δικά μου.

Καὶ μ' ὄλα ταῦτα τὸ κενὸ τῆς καρδιάς μου δὲν ἐγέμισε. Ποθοῦσα φλογερὰ τὸν ἔρωτα, ὅπου ἄλλοτε τὴν πλημμυροῦσε καὶ τὴν ξεχειλίζε. Στὸ τέλος ἐκεῖνη ἡ Κοιλιάδα, ἡ γεμάτη ἀναμνήσεις τῆς Ἐλεονώρας, ἔγινε γιὰ μένα αἰτία λύπης καὶ τὴν ἐγκατέλειπα γιὰ πάντα, γιὰ τὶς ματαιοδοξίες καὶ τοὺς πολυτάραχους θριάμβους τοῦ κόσμου.

Βρισκόμουνα σὲ μιὰ παράξενη πολιτεία, ὅπου τὰ πάντα ἦτανε καμωμένα, γιὰ νὰ σήσουν ἀπ' τὴ μνήμη μου τὰ γλυκὰ ὄνειρα, ποὺ εἶχα ὀνειρευτῆ τόσον καιρὸ μὲς στὴν Κοιλιάδα τῆς Πολύχρωμης-Χλόης. Οἱ τελετὲς κ' οἱ παράτες τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, κι ὁ φρενιασμένος κρότος τῶν σπαθιῶν, ὄλα θαμπώναν καὶ μεθοῦσαν τὸ μυαλό μου. Μὰ ὡς τότε ἡ ψυχὴ μου εἶχε μείνει πιστὴ στοὺς ὄρκους τῆς καὶ κατὰ τὶς σιωπηλές τῆς νύχτας ὥρες ἡ Ἐλεονώρα πάντα μούδινε τὰ σημεῖα τῆς παρουσίας τῆς. Ἐξαφνα ἔπαψαν οἱ ἐκδηλώσεις ἐκεῖνες· κι ὁ κόσμος μπρὸς στὰ μάτια μου γίνηκε μαῦρος· ἦμουνα κατατρομαγμένος ἀπὸ τὶς φλογερές ποὺ μὲ κρατοῦσαν σκέψεις, κι ἀπὸ τοὺς τρομεροὺς τοὺς πειρασμούς, ποὺ μὲ πολιορκοῦσαν, γιὰτὶ ἀπὸ μακριὰ, ἀπὸ πολὺ μακριὰ, ἀπὸ κάποια χώρα ἀγνωστὴ εἶχε ἐρθῆ, στὴν αὐλὴ τοῦ βασιλιά ποὺ ὕπηρετοῦσα, μιὰ κόρη, ποὺ ἡ ὀμορφιά τῆς κυρίεψε ἀμέσως τὴν ἀποστάτισσα καρδιά μου, — καὶ ποὺ προσκύνησα στὸ βωμό τῆς, χωρὶς οὔτε τὴν ἐλάχιστη ἀντίσταση, μὲ τὴν πιδὲ θερμὴ καὶ τὴν πιδὲ βδελυρὴν ἐρωτικὴ εἰδωλολατρεία. Τί ἦταν, ἀλήθεια, τὸ πάθος μου γιὰ τὴν κόρη ἐκεῖνη τῆς κοιλιάδας μπρὸς στὴ θέρη, στὸ φρένισμα καὶ στὴ συναρπάζουσα ἔκσταση τῆς λατρείας, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐσκόρπιζα τὴ δακρυσμένη μου ψυχὴν δλάκερη στὰ πόδια τῆς αἰθέριας Ἐρμενγάρδης; — ὦ! λαμπρότατη ἦτανε ἡ σεραφικὴ Ἐρμενγάρδη! Κ' ἡ ἰδέα ἐτούτη δὲν ἄφηνε θέση γιὰ καμιὰν ἄλλη μέσα μου. — ὦ! θεϊκὴ ἦταν ἡ ἀγγελόμορφη Ἐρμενγάρδη! Κι ὅταν βύθιζα τὸ βλέμμα μου στὰ βῆθη τῶν ματιῶν τῆς, ποὺ ἦταν γιομάτα θύμησης, ἐκεῖνα μόνον ὀνειρευόμουνα — κ' ἐκεῖνην.

Τὴν παντρεύτηκα· — καὶ δὲ φοβήθηκα τὴν κατάρα ποὺ εἶχα ρίξει ἀπάνω μου, κ' ἡ πίκρα τῆς δὲν ἤρθε νὰ μὲ βρῆ. Καὶ μιὰ φορὰ, μιὰ φορὰ μόνον, μέσα στῆς νύχτας τὴ σιωπῆ, τὰ γλυκαναστενάγματα, ποὺ μὲ εἶχαν παρατήσει, ξαναπεράσανε τοῦ παραθύρου μου τὶς γρίλλιες καὶ μεταβληθήκανε σὲ μιὰ γλυκειὰ καὶ γνώριμη φωνή, ποὺ μοῦ ἔλεγε:

«Κοιμήσου εἰρηνικά! γιὰτὶ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀγάπης εἶναι ὁ μεγάλος ἄρχοντας, ποὺ κυβερνᾷ καὶ κρίνει, καὶ κλείνοντας μὲς στὴν καρδιά σου ἐκεῖνη, ποὺ τὸνομά τῆς εἶναι Ἐρμενγάρδη, λευτερώνεσαι, γιὰ λόγους, ποὺ θὰ μάθης. σὰν ἔρθης στὸν οὐρανό, ἀπὸ τοὺς ὄρκους σου πρὸς τὴν Ἐλεονώρα».

ΜΟΝΟΣΤΙΧΑ

Μὲ κάτι ἢ πίστη σου ἄς δεθῆ, σὰ μ' ἄγκυρα καράβι.

Τὸ πάθος, ὕπουλη φωτιά, μᾶς καίει γλυκαίνοντας μας.

Μιλεῖ στὰ μάτια σου ἢ ψυχὴ, γελᾷ ἢ καρδιά στὰ χεῖλη.

Δύση. Ρουμπίνια τὰ νησιά σὲ ζαφειρένιο δίσκο.

Πόσο θλιφτὰ μοῦ μίλησαν τὰ μάτια σου, ὄρφανό μου !

Ἔσβυσε ἡ δάδα τῆς καρδιάς ; Κι ὁ νοῦς θὰ σκοτεινιάσῃ.

Ἄπέραντα ὄνειρα κλειστὰ μὲς σὲ μιὰ ζωὴ τοσοῦλα . . .

Τῆς καλωσύνης τάρωμα κι ἂν χύνεται πληθαίνει.

Ἄλλοι, ἂν πεθάνῃ μέσα μας τοῦ γυρισμοῦ ἢ ἐλπίδα.

Σὲ θόρυβο ξεσπᾶς, χαρά. Στῆ σιγαλιὰ κλαῖς, λύπη.

Τὸν πόνο ἀπαλοκοίμιζε στὴν κούνια τῆς ἐλπίδας.

Τώρα δὲν εἶν' οἱ ξενιτιὲς ἀλάργα, ἐντὸς μου ἀράξαν.

Κάθε πού σὲ ξανακοιτῶ, δείχνεις καινούρια, ὦ πλάση.

Στὸ φῶς σου, Ἑλλάδα, λύθηκαν τῆς ὁμορφιάς τὰ μάγια.

Κάποιων οἱ τάφοι κελαηδοῦν· παιάνας κ' ἢ σιγὴ τους.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

(Μετάφρ. Π. ΞΙΦΑΡΑ)

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

4

Τὴν ποίηση φαίνεται πὼς τὴν ἐγέννησαν δύο αἰτίες, κι αὐτὲς φυσικές. Πρῶτα ἡ μίμηση, ποὺ εἶναι ἔμφυτη στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν παιδική τους ἡλικία (αὐτὴ μάλιστα εἶναι ἡ διαφορά τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ὅτ' εἶναι πολὺ περισσότερὸ μιμητικὸς κι ὅτι τὶς πρῶτες γνώσεις του τὶς ἀποκτᾷ μὲ τὴ μίμηση) κι ἔπειτα ἡ χαρὰ ποὺ φέρνουν σ' ὅλους οἱ μιμήσεις.

Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπ' τὴν ἐντύπωση ποὺ μᾶς κάνουν τὰ ἔργα τῆς Τέχνης. δηλ. ὅσα πράγματα μᾶς προξενοῦν μεγάλη δυσaréσκεια, ὅταν τὰ βλέπομε στὴν πραγματικότητα, χαιρόμαστε πολὺ νὰ κοιτάζομε τὶς εἰκόνες τους, καὶ μάλιστα τὶς πιὸ πετυχημένες, ὅπως λ. χ. τὶς μορφὲς τῶν πιὸ σιχαμερῶν ζώων καὶ τῶν νεκρῶν. Αἰτία τῆς χαρᾶς αὐτῆς εἶναι τοῦτο· ὅτι ἡ μάθηση εὐχαριστεῖ ἐξαιρετικᾶ ὄχι μόνο τοὺς φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τὸ ἴδιο, (μὲ τὴ διαφορά πὼς αὐτοὶ [οἱ ἄλλοι] παίρνουν μικρὸ μερίδιο). Γιὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι νιώθουν εὐχαρίστηση σὰν βλέπουν τὶς εἰκόνες, γιατί κοιτάζοντας μαθαίνουν καὶ προσπαθοῦν νὰ καταλάβουν τὸ κάθε τί, λ. χ. ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τάδε· καὶ γι' αὐτὸ ἂν κάποιος δὲν ἔχῃ ἰδεῖ ἀπὸ πρὶν τὸ ἀντικείμενο ποὺ εἰκονίζεται, δὲ θὰ εὐχαριστηθῇ ἀπὸ τὴ μίμηση, παρ' ἀπὸ τὴ λεπτότητα τῆς τέχνης ἢ ἀπὸ τὸ χρῶμα ἢ ἀπὸ κάτι ἄλλο παρόμοιο.

Ἄφου μᾶς εἶναι ἔμφυτα ἡ μίμηση κι ἡ μελωδία κι ὁ ρυθμὸς, (γιατὶ τὰ μέτρα εἶναι μέρη τοῦ ρυθμοῦ), στὴν ἀρχὴ ὅσοι εἶχαν ἀπὸ φυσικὸ τους μεγαλύτερη κλίση σαυτὰ, δημιούργησαν τὴν ποίηση μὲ τ' αὐτοσχεδιάσματά τους, κάνοντας σιγὰ σιγὰ μικρὲς προόδους.

Ἐπειτα ἡ ποίηση χωρίστηκε σύμφωνα μὲ τοὺς χαρακτήρες τῶν ποιητῶν, γιατί οἱ σοβαρότεροι ἐπιζητοῦσαν νὰ μιμοῦνται τὶς ἐξαιρετικὲς πράξεις, καὶ γενικώτερα τὶς πράξεις τῶν ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ οἱ ταπεινότεροι τὶς πράξεις τῶν φαύλων, κάνοντας στὴν ἀρχὴ ποιήματα κοροϊδευτικά, ὅπως οἱ ἄλλοι ὕμνους κι ἐγκώμια. Ἄπὸ τοὺς προγενέστερους τοῦ Ὀμήρου ποιητῆς, ποὺ θὰ ἦταν φυσικὰ πολλοί, δὲ μᾶς ἐσώθηκε κανένα τέτοιο ποίημα· ἀπὸ τὸν Ὀμηρο κι ὕστερα ὅμως βρίσκονται, λ. χ. ὁ Μαρσίτης τοῦ ἴδιου τοῦ Ὀμήρου κι ἄλλα παρόμοια, σὰ ὅποια φανερώθηκε τὸ μέτρο ποὺ τοὺς ταιριάζει, δηλ. τὸ λαμβικόν, γιατί μὲ τὸ μέτρο αὐτὸ *ἰάμβιζον* [ἐκοροΐδευαν] ἔνας τὸν ἄλλον. Ἔτσι λοιπὸν οἱ παλαιοὶ χωρίστηκαν σὲ ποιητῆς ἡρωϊκῶν κι ἰαμβικῶν στίχων. Καὶ βλέπομε ὅτι ὁ Ὀμηρος, ὅπως στὴ σπουδαία ποίηση ἦταν ὁ ἐξοχώτερος ποιητῆς, (γιατὶ μόνο σ' αὐτὸν συμβαίνει τὰ ἔργα του, ἐκτὸς ποὺ εἶναι ὠραῖα, νᾶειναι καὶ δραματικὲς μιμήσεις), ἔτσι καὶ στὴν κωμωδία πρῶτος αὐτὸς ἐχάραξε τὸ σχέδιό της, γιατί ἀντὶ νὰ συνθέσῃ ἕνα συνηθισμένο κοροϊδευτικὸ ποίημα ἔκανε μιὰ δραματικὴ μίμηση τοῦ γελοίου· ἀφου ὁ Μαρ-

γίτης ἔχει τὴν ἴδια ἀναλογία μὲ τὶς κωμωδίες, ὅπως ἡ Ἰλιάδα κι ἡ Ὀδύσεια μὲ τὶς τραγωδίες.

Ὅταν πιά φανερώθηκαν ἡ τραγωδία κι ἡ κωμωδία, ὅσοι εἶχαν κλίση στὴν ποίηση, σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτήρα τους, ἔγιναν ἀντὶ γιὰ λαμβογράφοι, κωμωδοποιοὶ κι ἀντὶ γιὰ ἐπικοὶ ποιητὲς τραγωδοποιοί, γιὰ τὴν αὐτὰ τὰ νέα λογοτεχνικὰ εἶδη ἦσαν ἀνώτερα κι ἀγαπητότερα ἀπὸ τὰ παλιά.

(Ἡ ἐξέταση τῶν εἰδῶν τῆς τραγωδίας, ἀν ἀναπτύχθηκαν ἐκανοποιητικὰ αὐτὰ καθεαυτὰ κι σχετικὰ μὲ τὸ θέατρο, δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ.)

Ἄφου λοιπὸν ἡ τραγωδία δημιουργήθηκε ἀπ' τ' αὐτοσχεδιάσματα (αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὲς τοῦ διθύραμβου κι ἡ κωμωδία ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὲς τῶν φαλλικῶν, τὰ ὅποια κι σήμερα διατηροῦνται σὲ πολλὲς πόλεις κατὰ παράδοση) ἔπαιρνε σιγὰ σιγὰ μεγαλύτερη ἔκταση, ὅσο οἱ ποιητὲς προσέχοντας τὰ εἰδικὰ στοιχεῖα τῆς τοὺς ἔδιναν μεγαλύτερη ἀνάπτυξη, κι ἀφου πολλὲς μεταβολὲς ἐπέρασε, σταμάτησε πιά δταν πέτυχε τὴ φυσικὴ μορφή της.

Ὁ πρῶτος, πὺ αὐξήσε τὸν ἀριθμὸ τῶν ὑποκριτῶν ἀπὸ ἓνα σὲ δύο κι περιώρισε τὰ χορικά κι ἔκανε σημαντικώτερο μέρος τῆς τραγωδίας τὸ διάλογο, ἦταν ὁ Αἰσχύλος. Τοὺς τρεῖς ὑποκριτὲς κι τὴ σκηνογραφία τὰμπασε ὁ Σοφοκλῆς. Μὲ τὶς μεταβολὲς αὐτὲς κι τὸ μέγεθος τῆς τραγωδίας, πὺ εἶχε διαμορφωθῆ ἀπὸ μύθους μικροὺς κι τὸ κωμικὸ λεκτικὸ της, (γιατὶ στὴν ἀρχὴ της ἦταν σατυρικὴ), ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ μεγαλύτερο κι σοβαρότερο· κι τὸ μέτρο της ἀπὸ [τροχαϊκὸ] τετράμετρο ἔγινε λαμβικὸ. Τὸ [τροχαϊκὸ] τετράμετρο τὸ μεταχειριζόντουσαν στὴν ἀρχή, γιὰ τὴν ἡ τραγωδία εἶχε χαρακτήρα σατυρικὸ κι πολλὲς χορευτικὲς κινήσεις, δταν ὅμως ἔγινε διαλογικὴ ὁ χαρακτήρας της εὐρῆκε πάλι τὸ κατάλληλο μέτρο, γιὰ τὸ λαμβικὸ μέτρο ταιριάζει περισσότερο ἀπ' ὅλα στὸ διάλογο. Ἀπόδειξη γι αὐτὸ εἶναι ὅτι στὴν καθημερινή μας συζήτηση λέμε πάρα πολλὲς φορὲς λαμβικὸς στίχος, ἐνῶ ἐξάμετρος πολὺ σπάνια κι ξεφεύγοντας ἀπ' τὸ ρυθμὸ τῆς ὁμιλίας.

(Ὅσο γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐπεισοδίων κι τὶς ἄλλες τελειοποιήσεις θὰ προτιμήσω νὰ μὴν κάνομε λόγο, γιὰ τὴν θὰ ἦταν πολὺ ἐπίπονο νὰ καταπιαστοῦμε μ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες).

5

Ἡ κωμωδία μιμεῖται, καθὼς εἴπαμε, πράξεις πιδ ταπεινὲς οἱ ὁποῖες ὅμως προέρχονται ὄχι ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἐλάττωμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γελοῖο πὺ εἶναι στοιχεῖο τοῦ ἀσχημοῦ. Γιατὶ τὸ γελοῖο εἶν' ἐλάττωμα κι ἀσχημιά πὺ δὲν προκαλεῖ ὀδύνη ἢ ζήμια, ὅπως λ.χ. ἡ κωμικὴ προσωπίδα πὺ εἶναι ἀσχημὴ κι παραμορφωμένη χωρὶς ὀδύνη.

Ὅσο γιὰ τὴν τραγωδία δὲ μᾶς εἶναι ἄγνωστες οὔτε οἱ μεταβατικὲς μορφὲς της οὔτε οἱ ποιητὲς πὺ τὴν ἐδημιούργησαν, ἀλλὰ τῆς κωμωδίας ἔμειναν στὰ σκοτεινά, γιὰ τὴν δὲν ἔδιναν σημασία στὴν ἀρχὴ κι δὲν τὴν ἐξέταζαν· κι γι' αὐτὸ μάλιστα ὁ ἄρχων ἄργησε πολὺ νὰ παραχωρήσει χορὸ γιὰ κωμωδίες κι μέχρι τότε λάβαιναν μέρος [στὸ χορὸ τῆς κωμωδίας] ὅσοι τῶθελαν μόνοι τους.

Οἱ ποιητὲς τῆς κωμωδίας εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πὺ πῆρε κι αὐτὴ

κάποια σταθερὴ μορφή. Ἀλλὰ ποῖος ἐκάνονισε τὰ πρόσωπεῖα, τοὺς λόγους, τὸν ἀριθμὸ τῶν ἠθοποιῶν κι τὰ παρόμοια δὲν ξαίρομε, παρὰ μόνο πὺ οἱ πρῶτοι πὺ σύνθεσαν μύθους [ὑποθέσεις] εἶναι ὁ Ἐπίχαρμος κι ὁ Φόρμις, γιὰ τὴν πρωτοφανερώθηκε στὴ Σικελία. Ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους πρῶτος ὁ Κράτης παράτησε τὴν προσωπικὴ σάτυρα κι ἄρχισε νὰ συνθέτῃ γενικώτερα θέματα κι μύθους.

5 β

Λοιπὸν ἡ ἐποποιῖα συμφωνεῖ μὲ τὴν τραγωδία στὴ χρησιμοποίησιν τοῦ μέτρου κι στὴ μίμησιν τῶν σπουδαίων πράξεων, ἀλλὰ διαφέρει σὲ τοῦτο, ὅτι δηλ. περιορίζεται σ' ἓνα μόνο μέτρο κι εἶναι ἀπαγγελία. Διαφέρουν ἀκόμη κι στὸ μήκος, γιὰ τὴν ἡ μιὰ πασχίζει ὅσο μπορεῖ νὰ περιοριστῆ σὲ γεγονότα πὺ γίνονται μέσα στὸ χρονικὸ διάστημα μιᾶς ἡμέρας μονάχα ἢ τουλάχιστο νὰ ξεφύγῃ λίγο, ἐνῶ ἡ ἐποποιῖα δὲν ἔχει χρονικοὺς περιορισμοὺς. Μ' ὅλα ταῦτα στὴν ἀρχὴ αὐτὸ πὺ συμβαίνει στὰ ἐπικά ποιήματα γινότανε κι στὶς τραγωδίες. Ὅσο γιὰ τὰ στοιχεῖα τους, μερικὰ εἶναι κοινὰ, μερικὰ προσιδιάζουν μόνο στὴν τραγωδία κι ἔτσι ὅποιος ξαίρει τί εἶναι καλὴ κι κακὴ τραγωδία, ξαίρει κι γιὰ τὴν ἐποποιῖα, γιὰ τὴν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐποποιῖας τᾶχει κι ἡ τραγωδία, ἐνῶ τῆς τραγωδίας δὲν τᾶχει ὅλα ἡ ἐποποιῖα.

6

Ὅσο γιὰ τὴν ποίηση πὺ πραγματοποιεῖ τὴ μίμησιν μὲ τοὺς ἐξάμετρος [δηλ. γιὰ τὴν ἐποποιῖα] κι γιὰ τὴν κωμωδία θὰ κάνομε λόγο κατόπι· τώρα θὰ μιλήσομε γιὰ τὴν τραγωδία βγάζοντας τὸν ὄρισμὸ τῆς οὐσίας της ἀπ' ὅσα ἔχομε εἰπεῖ. Ἡ τραγωδία λοιπὸν εἶναι μίμησιν πράξεως σπουδαίας κι δλόκληρης μὲ συγκεκριμένη ἔκταση. Γίνεται μὲ λόγο καλλωπισμένο κι διαφορετικὸ γιὰ τὸ καθένα ἀπ' τὰ ξεχωριστὰ κομμάτια της. Περουσιάζει δράσιν προσώπων ὄχι ἀπαγγελία ἐνός, κι φέρνει μὲ τὸ φόβο κι μὲ τὴ συμπόνια τὸν ἐξαγνισμὸ τῶν δεινοπαθημάτων πὺ προκαλοῦν αὐτὲς τὶς συγκινήσεις.

Λέγοντας καλλωπισμένο λόγο, ἐννοῶ νᾶχει ρυθμὸ μελωδία κι τραγούδι· κι λέγοντας διαφορετικὸ γιὰ τὸ καθένα ἀπ' τὰ ξεχωριστὰ κομμάτια της, ἐννοῶ, ὅτι μερικὰ κομμάτια τῆς τραγωδίας ἔχουν μόνο μέτρο κι ἄλλα τραγούδι. Ἄφου πραγματοποιοῦν τὴ μίμησιν πρόσωπα μὲ δράσιν πρῶτο στοιχεῖο τῆς τραγωδίας εἶναι ἡ σκηνοθεσία τοῦ θεάματος κι ἔπειτα ἔρχονται τὸ λεκτικὸ κι τὸ τραγούδι, γιὰ τὴν αὐτὰ εἶναι τὰ μέσα μὲ τὰ ὅποια γίνεται ἡ μίμησιν. Λεκτικὸ ἐννοῶ τὴ σύνθεσιν τοῦ ἔμμετρον λόγου κι τραγούδι αὐτὸ, πὺ ἡ σημασία του εἶν' ὀλοφάνερη.

Ἄφου πάλι εἶναι μίμησιν πράξεως, κι ἡ πράξιν προϋποθέτει ἀνθρώπους πὺ τὴν ἐκτελοῦν, κι αὐτοὶ πρέπει ἀναγκαστικὰ νᾶχουν τῶθον ἢ ἐκεῖνο τὸ χαρακτήρα κι αὐτὴν ἢ ἐκεῖνη τὴ διάνοια, (γιατὶ σ' αὐτὰ προσέχοντας καθορίζομε τὴν ποιότητα τῶν πράξεων), οἱ φυσικὲς αἰτίες τῶν πράξεων εἶναι δύο : ἡ διάνοια κι ὁ χαρακτήρας.

Κι ἀπ' αὐτὲς κρίνεται ἡ ἐπιτυχία κι ἡ ἀποτυχία ὄλων. Μίμησιν τῆς πράξεως εἶναι ὁ μῦθος, κι μῦθος ἐννοῶ τὴ σύνθεσιν τῶν γεγονότων. Χαρακτήρας εἶναι τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὅποια κρίνομε τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρώπων πὺ ἐκτελοῦν πράξεις. Διάνοια, ὅσα λένε γιὰ νὰ ποδείξουν κάτι ἢ γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴ γνώμη τους.

(Ἄκολουθεῖ)

Μές στὸν ἀπέραντο γιαλὸ —
βαρκούλα, σῦρε στὸ καλὸ! —
λευκὸ πανὶ ἀρμενίζει,
κῦμα μὲ κῦμα πάει μακριὰ
καὶ πίσω δὲ γυρίζει.
Μές στὸν ἀπέραντο γιαλὸ —
βαρκούλα, σῦρε στὸ καλὸ —
λευκὸ πανὶ ἀρμενίζει . . .

Ἐρμὸ τὸ δρόμο ἀκολουθᾷ
καὶ πίσω δὲ γυρίζει·
μὲ τὸ γαλήνιο φῶς μεθᾷ
ποὺ ὄλουθε ἀντιφεγγίζει
μῆς στὸν ἀπέραντο γιαλὸ . . . —
βαρκούλα, σῦρε στὸ καλὸ!

Μές στὸν ἀπέραντο γιαλὸ
σὰν ἄφρη τοῦ κυμάτου
μακριὰ σ' ὀρίζοντα θολὸ
χάνεται ἐκεῖθε κάτω·
παίρνει τὴ σκέψη μου μαζὶ,
παίρνει καὶ τὰ ὄνειρά μου —

στὸ ἐλεύτερο τὸ πέλαο ζῆ,
ἐλεύτερη ἢ χαρὰ μου.

Μές στὸν ἀπέραντο γιαλὸ,
βαρκούλα, σῦρε στὸ καλὸ!
Κι' ἂν δῆς τὰ κύματα βουνὰ
ν' ἀγγίζουνε τὰστέρια
κι' ἂν τὰ λευκά σου τὰ πανιά
τὰ σκίσουνε τ' ἀγέρια,
κατάρρα ρίχνω σου κ' εὐχὴ
νὰ μὴ γυρίσης πίσω·
κάλλιο νὰ σ' ἔχουνε οἱ ἄφροί
παρὰ νὰ σ' ἀντικρύσω
συντρίμια σ' ἔρμη ἀκρογιαλιά
στὴν ἀμμουδιὰ χωμένα,
καὶ τὰ ὄνειρά σου τὰ παλιά
μαζὶ σου ἀποθαμένα . . .
Μές στὸν ἀπέραντο γιαλὸ,
βαρκούλα, σῦρε στὸ καλὸ!

I. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

FATA MORGANA

Κύριε, δόσε δύναμη στὸν ἄθλιον ἐμένα
Τὸν ἄθεον, ποὺ γύρισα στὴν πίστη σου ξανά.
Πολὺ περιπλανήθηκα μῆς στὴν ἀμφιβολία,
Τὴν τρομερὴ τῆς ἐρημιά, χωρὶς παρηγοριά.
Τὸ σύννεφόν σου σκοτεινὸ πετοῦσε καὶ βροντοῦσε,
Στὸν Οὐρανόν σου κεραυνός, σίδερο καὶ φωτιά.
Μὲ μούσκεψ' ἢ νεροποντὴ, μὲ στέγνωσ' ἢ φωτιά σου
Κ' ἢ φλόγα τοῦ Ἥλιου σου λαμπρὴ μὲ φώτισε ξανά.
Στεγνὴ ἢ ψυχὴ μου δίψασε. Σωριάστηκα στὴν πέτρα
Τοῦ κατωφλιοῦ τῆς κόλασης, ποὺ πάει τὸ μονοπάτι
Τ' ἀγύριστο, περίπλεχτο, βάτα καὶ χόρτ' ἀγκαθερά,
Τῆς ἀρμυρῆς λίμνης νερά
Καὶ τᾶπια καὶ πικράθηκα . . .
Φαρμάκι στάζει ἢ γλῶσσα μου καὶ πάγωσ' ἢ καρδιά·
Μοῦ λύθηκαν τὰ γόνατα κι ὁ τρόμος ἦρθ' ἐμπρός μου:
« — Πᾶμε, κ' ἦρθ' ἢ συντέλεια πιά! » . . .

Συντέλεια . . . Γιατί τάχα!

Δὲν ἦσανε Σὺ ὁ Ἀθάνατος κ' ἐγὼ ὁμοῖος σου δὲν ἤμουν;
Ἄμαρτωλός κι ὁ ἀνάξιός σου νᾶμαι Θεός σὰν Ἐσένα;
*Αγ. Παρασκευή, Μυτιλήνη.

X. ΧΑΡΗΣ

ΕΠΙΚΗ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τόσο ὁ ἐπικός ὅσο καὶ ὁ δραματικός ποιητὴς ὑποτάσσονται κ' οἱ δύο στοὺς κοινούς ποιητικούς κανόνες καὶ πρὸ πάντων στοὺς κανόνες τῆς ἐνότητας καὶ τῆς δράσεως. Ἄλλωστε κ' οἱ δύο τοὺς πραγματεύονται ὅμοια ἀντικείμενα καὶ μποροῦν κ' οἱ δύο τοὺς νὰ μεταχειριστοῦν κάθε λογῆς θέματα. Ἡ οὐσιαστικώτερη ὁμοιωσὶς διαφορὰ τοὺς ἔγκειται σὲ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐπικός παρουσιάζει ἕνα περιστατικὸ ὡς ἐντελῶς περασμένο, ἐνῶ ὁ δραματικός τὸ ἐκθέτει ὡς ἐντελῶς σύγχρονο. Ἄν πάλι θελήσωμε νὰ ἐξετάσωμε λεπτομερειακὰ τοὺς νόμους ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, πρέπει νὰ φανταστοῦμε καὶ τὸ ραψωδὸ καὶ τὸ μῦμο ὡς ποιητὲς περιτρυγισμένους πάντα τὸν ἕνα ἀπὸ τὸ ἦσυχον ἀκροατήριό του, τὸν ἄλλον ἀπ' τοὺς ἀνυπόμονους θεατῆς καὶ ἀκροατῆς του, καὶ τότε δὲ θὰ μᾶς εἶναι δύσκολον ν' ἀντιληφθοῦμε τί ταιριάζει καλύτερα σὲ καθένα ἀπ' τὰ δύο αὐτὰ ποιητικὰ εἶδη, πᾶς κυρίως ἀντικείμενα ἀνήκουν στὸ καθένα, καὶ πᾶς κυρίως θέματα μποροῦνε νὰ ἐξυπηρετήσουν· καὶ λέω κυρίως, γιατί, ὅπως ἐσημείωσα πᾶρα πάνω, κανεὶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διεκδικήσουν τὴν ἀποκλειστικότητα.

Τὰ ἀντικείμενα τοῦ Ἐποῦ καὶ τῆς Τραγωδίας πρέπει νὰ εἶναι καθαρῶς ἀνθρώπινα, σπουδαῖα καὶ γεμάτα πάθος τὰ πρόσωπα πρέπει νὰ εὐρίσκωνται σὲ τέτοιο βαθμὸ πολιτισμοῦ ὥστε ἢ αὐτενέργειά τοὺς νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀνεμπόδιση, καὶ ἢ δράση τοὺς νὰ μὴν καλονίζεται ἀπὸ ἠθικά, πολιτικά ἢ μηχανικά αἴτια, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν προσωπικότητά τοὺς. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ καταλληλότεται γιὰ τοὺς ποιητῆς ἦταν οἱ ἐλληνικοὶ μῦθοι τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων. Ἡ ἐπικὴ ποίηση μᾶς παρουσιάζει κυρίως ὄρισμένη προσωπικὴ δράση, ἢ τραγωδία κυρίως ὄρισμένο προσωπικὸ πάθος· ἢ ἐπικὴ ποίηση μᾶς φανερώνει τὸν ἀνθρώπου στὴν ἐξωτερικὴ του δράση: πολέμους, τξίδια, κάθε λογῆς ἐπιχειρήσεως, ποὺ νᾶχουν κάποιον αἰσθηματικὴ ἔκταση, ἢ τραγωδία μᾶς περιγράφει τὴν ἐσωτερικὴν δράση τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τοῦτο καὶ ἢ σκηνακὴ δράση τῆς σωστῆς τραγωδίας δὲν ἀπαιτεῖ πιδ μεγάλο χῶρο.

Οἱ κόσμοι, τοὺς ὁποίους τὰ δύο αὐτὰ ποιητικὰ εἶδη εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἐξετάζουν, εἶναι κοῖνοι: 1) Ὁ φυσικός κόσμος, καὶ κατὰ πρῶτον λόγον ὁ κοντινός, αὐτός, στὸν ὁποῖον ἀνήκουν τὰ περιγραφόμενα πρόσωπα καὶ ποὺ τὰ περιβάλλει. Μέσα στὸν κόσμον αὐτόν, ὁ δραματικός ποιητὴς στέκει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σ' ἕνα σταθερὸ σημεῖο, ἐνῶ ὁ ἐπικός κινεῖται πιδ ἐλεύθερα, σὲ μεγαλύτερο χῶρο. Κατὰ δεῦτερον λόγον ὁ μακρυνότερος φυσικός κόσμος, μ' ἄλλους λόγους ἢ φύση δλόκληρη τὸν κόσμον αὐτόν ὁ ἐπικός ποιητὴς, ποὺ ἀπευθύνεται πρὸ παντός στὴ φαντασία, τὸν φέρνει πιδ κοντά μας μὲ τίς παρομοιώσεις του· ὁ δραματικός ὅμως τὸν μεταχειρίζεται πολὺ μετρημένα. 2) Ὁ ἠθικός κόσμος, κοῖνός κι αὐτός καὶ γιὰ τοὺς δύο, ποὺ μπορεῖ νὰ περιγραφῆ καὶ μάλιστα μὲ μεγάλη ἐπιτυχία τόσο στίς φυσιολογικῆς ὅσο καὶ στίς παθολογικῆς του περιπτώσεις. 3) Ὁ κόσμος τῶν φαντασιῶν, τῶν προαισθημάτων, τῶν ὀραματισμῶν, τῶν συμπτῶσεων, τοῦ μοιραίου. Ὁ κόσμος αὐτός εἶναι ἀνοιχτός καὶ γιὰ τοὺς δύο, μὲ μόνον τὴν παρατήρηση πὼς πρέπει νὰ χρησιμοποιηταὶ λογικά, πρᾶγμα ποὺ παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες γιὰ τοὺς νεώτερους, γιατί δὲ βρισκόμε εὐκολα τρόπο ν' ἀντικαταστήσωμε τὰ ὑπερφυσικά ὄντα, τοὺς θεούς, τοὺς μάντιες καὶ τοὺς χρησμούς τῶν ἀρχαίων.

Ἐξετάζοντας γενικά τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ δύο αὐτοὶ ποιητὲς μεταχειρίζονται τὸ θέμα τους, θὰ ἰδοῦμε πὼς ὁ ραψωδός, πού ἐκθέτει ἕνα ἐντελῶς περασμένο περιστατικό, μᾶς ἐμφανίζεται ὡς ἄνθρωπος σοφός πού μὲ τὴν ἤρεμη σφροσύνη του στέκεται πάνω ἀπὸ τὰ γεγονότα. Ἡ τέχνη του σκοπὸν ἔχει νὰ εἰρηνέψη τοὺς ἀκροατές, γιὰ νὰ τὸν ἀκοῦν εὐχάριστα καὶ πολλήν ὥρα. Κατανέμει ἐξ ἴσου τὸ ἐνδιαφέρον, γιὰτὶ δὲν εἶναι σὲ θέση ν' ἀντισταθμίση ἀμέσως μιὰ πάρα πολὺ ζωηρὴν ἐντύπωση· μπορεί νὰ κινήται ἐλεύθερα νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ γυρίσῃ πίσω κατὰ βούληση· μπορεί κανεὶς παντοῦ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, γιὰτὶ ἀποτείνεται στὴ φαντασία μονάχα, στὴ δύναμη αὐτὴ πού ἀναπαράγει τίς εἰκόνες, καὶ πού ἴσαμε ἕνα σημεῖο τῆς εἶναι ἀδιάφορα ἂν θὰ φέρῃ τὴν μιὰ ἢ τὴν ἄλλη. Ὁ ραψωδός θὰ ἔπρεπε, ὡς ἀνώτερο ὄν, νὰ μὴ ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος στὸ ποίημά του· θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἀπαγγέλλῃ κρυμμένος πίσω ἀπὸ ἕνα παραπέτασμα, ὥστε νὰ χάνουμε κάθε ἰδέα προσωπικότητος καὶ νὰ νομίζουμε πὼς ἀκοῦμε γενικά τὴ φωνὴ τῆς Μούσας. Ὁ μῦθος ὅμως εὐρίσκεται ἀκριβῶς στὴν ἀντίθετη θέση. Μᾶς ἐμφανίζεται ὡς ἕνα ὠρισμένο ὑποκείμενο· ἐπιζητεῖ νὰ ἐνδιαφεροῦμε ἀποκλειστικὰ γιὰ τὸ αἶμα του καὶ τὸ στενώτατον μὲ αὐτὸ συνδεδεμένο περιβάλλον του, ὥστε νὰ συμπάσχουμε γιὰ τοὺς ψυχικούς καὶ σωματικούς του πόνους, νὰ συμμεριζώμαστε τίς δυστυχίες του καὶ νὰ ξεχνᾶμε γιὰ χάρη του τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας. Προχωρεῖ βέβαια καὶ αὐτὸς σιγά-σιγά στὸ ἔργο του, μπορεί ὅμως νὰ ἐπιδιώξῃ νὰ ἐπιδράσῃ κατὰ ζωηρότερο καὶ ταλμηρότερο τρόπο, γιὰτὶ τὸ ταυτόχρονο τῶν αἰσθημάτων ἐπιτρέπει στὸ δραματικὸ ποιητὴ νὰ ἐξαλείψῃ μιὰ πολὺ ἰσχυρὴ ἐντύπωση μὲ μιὰν ἄλλη ἀσθενέστερη. Ὁ θεατῆς-ἀκροατῆς πρέπει νὰ βρίσκεται, μὲ κατάλληλο τρόπο, σὲ διαρκῆ ὑπερένταση τῶν αἰσθήσεών του· δὲν ἐπιτρέπεται, νὰ παραδίνεται ὁ νοῦς του σὲ συλλογισμούς, πρέπει νὰ παρακολουθῇ τὸ ἔργο μὲ πάθος, καὶ ἡ φαντασία του νὰ ἤρμη, σχεδὸν νὰ μένῃ ἀχρησιμοποίητη· καὶ ὅταν ἀκόμη διατυπώνεται κάτι ἀφηγηματικά, πρέπει τὴν ἴδια στιγμή νὰ παρυσιάζεται καὶ παραστατικὰ μπροστὰ στὰ μάτια μας.

ΓΚΑΙΤΕ

Ἡ καρδιά τότε εἶναι εὐχαριστημένη ὅταν εἶναι καθαρὴ.

Νὰ βαδίξῃ καὶ νὰ κοιτάξῃ προσεχτικὰ τὸ δρόμο του, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ οὐσιώδες καθήκον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐνα εὐγενικὸ πνεῦμα τραβᾷ τὰ εὐγενικὰ πνεύματα καὶ ξαίρει νὰ τὰ καρφώνει κοντὰ του.

Ὁ ἄνθρωπος πιστεύει πὼς ὁδηγεῖ τὴ ζωὴ του, διευθύνει τὸν ἑαυτὸ του· ὅμως μιὰ ἀκαταμάχητη δύναμη τὸν τραβᾷ στὸ πεπρωμένο.

Ἄν ἡ καρδιά σου δὲν εἶναι πιὸ μεγάλη ἀπ' τὴν καρδιά τῶν ἄλλων, ἂν δὲν εἶσαι ἰκανός νὰ ξεπεράσῃς ἀτάραχα ὅλα τὰ τυχαῖα συμβάντα, πού θὰ βασάνιζαν μιὰ ἀδύνατη ψυχὴ, σὺ ὁ ἴδιος μ' ὅσες τιμές, γαλόνια, σταυρούς καὶ ἂν ἔχῃς, ἀκόμα καὶ τὸ στέμμα, δὲ θὰ εἶσαι ἄλλο παρὰ ἕνας κοινός ἄνθρωπος.

Γκαίτε

Μαῖστράλι πήρε πάλι βραδυνό.
Βουνὰ καὶ κάβους γύρω κι οὐρανό,
στὴν ἴδια τὰ θωρῶ νὰ σμίγουν τάξη.
Ἔτσι καὶ πρὶν φλοισβίζαν τὰ νερά,
κι ὁ μῶλος ὅπως ἦταν μιὰ φορά·
τίποτες ὁ καιρὸς δὲν ἔχει ἀλλάξει.

Καὶ τῆς Λειψοκουτάλας οἱ στροφές
στὸν ἴδιο τους ρυθμὸ φωτᾶν κι αὐτές,
κι ἀπὸ τὸ θρόνο ἀνιστορᾶν τοῦ Ξέρξη
ὡς τοῦ Καραϊσκάκη τὴν ἀντριά·
γιὰτὶ στὴν ξακουσμένη αὐτὴ μεριά
πάντα τιμές νὰ δίνουμ' ἔχει στέρξει.

Τοῦ Αἰγάλεω τὸ παράστημ' ἀντικρὺ
πού μούσκευε τῆς ὄστριας ἢ πικρὴ
ἀρμόρα στέκει τώρα μὲς στὰ μύρα
τῶν πεύκων, καὶ ξυπνάει τόσο γλυκὲς
ἀνάμνησες καὶ πόθους καὶ παλιές
δόξες πῶστησε ἀθάνατες ἢ μοῖρα.

Καὶ νιώθω τὰ μεσάνυχτ' ἀπαλὰ
τὸν ἴσκιο τῆς βαρκούλας νὰ κυλᾷ,
καὶ στὸ ἀνοιγμα ἑνὸς κόρφου ἀσημωμένου
κάτιονε μακρυνὸ χτύπο κουπιοῦ
καὶ τρίξιμο ἑνὸς γέλιου καὶ φιλιοῦ
μὲς στὰ σφιχταγκαλιὰσματα πνιγμένου.

Στῆς Ἀγάπης τρελλὰ γέροι καὶ νιοὶ
ζητᾶμε νὰ μπλεχτοῦμε τὸ σκοινί,
ἀφοῦ τὰ χρόνια δὲν περνᾶν δῶ κάτου
μήτε γερνᾶν. Κι ἂν ἔρθῃ μιὰ βραδιά
μέσα στοῦ θυμαριοῦ τῆ μυρωδιὰ
ξεχνιέτ' εὐθὺς ἢ πίκρα τοῦ θανάτου.

Κ' εἶν' ὅλα φρέσκα ἐδῶ καὶ ζωντανὰ
καὶ πρόσχαρα καὶ θεῖα στὴ σιγαλιά
π' ἀπλώνεται σὰ μυστικὴ ἀρμονία,
σὰν ὄνειρο πού σβύνει, ὡς πού νὰ βγῆ,
γιὰ νὰ διαλύσῃ ὁ Ἥλιος τὴν αὐγὴ
τῶν σκοταδιῶν τίς ἄχνες στὴν αἰθρία.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΟΡΦΗΣ

Α. ΗΜΑΙΪΔΕ

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DECROLY

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

Μετάφ. Ἀγλ. Μεταλλινού

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ἴδου πῶς καταρτίστηκε δῶ καὶ μερικὰ χρόνια τὸ πρόγραμμα ὅλου τοῦ χρόνου ἀπὸ ὅπου πέρασε τὴν ὕλη τῶν μαθημάτων μας.

I. Τὸ παιδί καὶ οἱ ἀνάγκες του.

II. Τὸ περιβάλλον πὸν γιὰ τὸ παιδί χωρίζεται : 1) στὴν οἰκογένεια 2) τὸ σχολεῖο 3) τὴν κοινωνία 4) τὰ ζῶα 5) τὰ φυτὰ 6) τὴ γῆ 7) τὸν ἥλιο.

Εἶναι τώρα τέσσερα χρόνια πὸν ὁ Decroly πραγματεύεται ἓνα θέμα τὸ χρόνο.

1ο Τὴν τροφή· 2ο τὴν πάλη ἐνάντια στὶς καιρικές μεταβολές· 3ο τὴν ἄμυνα· 4ο τὴν ἐργασία μὲ ἀλληλεγγύη.

Παραθέτομε λεπτομερειακὸ σχέδιο ἐργασίας ἐνὸς δλόκληρου χρόνου :

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (1)

Η ΑΜΥΝΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ

Τὸ πρόγραμμα περιέχει :

1ο Τὴ μελέτη τῶν ἐκδηλώσεων, πὸν φανερόντοιν στὶς ζωντανές ὑπάρξεις σχετικὰ μὲ τὴν προφύλαξη καὶ τὴν πάλη τους ἐνάντια στοὺς κινδύνους πὸν προέρχονται ἀπὸ τὸ ὑλικὸ περιβάλλον (ἐχτὸς ἀπὸ κείνους, πὸν προέρχονται ἀπὸ τὴ θερμοκρασία, τὸν ἄνεμο ἢ τὴν ὑγρασία πὸν ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο τῆς ἀνάγκης τῆς πάλης ἐνάντια στὶς καιρικές μεταβολές. 2)

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς κινδύνους ὑπάρχουν κυρίως οἱ πολυάριθμες μορφές πὸν μ' αὐτὲς κινδυνεύει ἡ ζωὴ τῶν ζωντανῶν ὑπάρξεων ἀπὸ τὸ νερό, τὴ φωτιά, τὸ πέσιμο βασιῶν σωμάτων, τὶς ἀπρόοπτες συμφορές, (ἐκρηξη, σεισμοί) τὰ τοξικά ἀέρια, τὰ μεταλλικά δηλητήρια κ.τ.λ.

2ο Τὴ μελέτη τῶν ἀντιδράσεων, πὸν παρουσιάζονται στὶς ζωντανές ὑπάρξεις ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν προσβολῶν πὸν προκαλοῦν τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ ἢ οἱ ἄνθρωποι. Αὐτὲς οἱ προσβολές γίνονται ἢ στὴν ἐπιφάνεια τοῦ σώματος ἢ στὸ ἐσωτερικό. Παραδείγματα : παράσιτα τοῦ δέρματος, λεβίθες, μικρόβια στὸ αἷμα, βλαβερὰ, ἐπικίνδυνα καὶ φαρμακερὰ ζῶα, τοξικά φυτὰ, κακὰ χόρτα κ.τ.λ.

Γιὰ ν' ἀρχίσωμε αὐτὴ τὴ μελέτη πρέπει νὰ προμηθευτοῦμε καὶ νὰ παρουσιάσωμε ζωντανὰ στὰ μάτια τῶν παιδιῶν μιὰ σειρά ζῶων, πὸν εἶν' εὐκόλο νὰ βρεθοῦν παντοῦ ἢ νὰ παρατηροῦμε ἐκεῖνα, πὸν συναντᾶμε πιὸ συχνὰ στὸ μέρος μας.

Στὴν ἀκόλουθη σειρά θὰ βρῆ κανεὶς πάρα πολλὰ θέματα γιὰ μελέτη :

(1) Συμβουλευτήτε τὸ βιβλίον : Τὸ νέο Δημοτικὸ σχολεῖο Decroly καὶ Βοον σχετικὰ μὲ τὸ πρόγραμμα συσχετιζομένων ἰδεῶν «Ἡ πάλη ἐνάντια στὶς καιρικές μεταβολές». Μετ. Ἀγλαΐας Μεταλλινού. Ἔκδοσις Α. I. Πάλλη Εὐριπίδου 6.

(2) Αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ προγράμματος δημοσιεύθηκε στὴ Rivista di Psicologia τοῦ Ferrari στὴν Ἰταλία.

Μαλάκια, ὄστρακόδερμα καὶ σκουλήκια τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, διάφορα σκουλήκια ἐντόμων, κάμπιες, κάραβος, ὑδρόβια ἔντομα, ὑδρόφυλλα, γρύλλοι, σαρανταποδαροῦσα, μερμήγκι, μέλισσα, σφήκα, ἴουλος, σκολόπενδρα, ἀράχνη, μίγα, κουνούπι, ψύλλοι, ψήρα, σπουργίτης, κότα, χίνα, σκύλος, γάτος, κουνέλι, ἰνδόχοιρος, γελάδα, ἄλογο, κασίκα, πρόβατο, γαῖδαρος, ποντίκι, σκαντζόχοιρος, νυφίτσα, νυχτερίδα κ.τ.λ.

Σχετικὰ μὲ τὰ φυτὰ, οἱ περιπατοὶ στὴν ἐξοχή, στὸ δάσος, στὸ βοτανικὸ κήπο θὰ μῶς κάμουν νὰ ἀνακαλύψωμε χαρακτηριστικὸς τύπους τῶν διαφόρων βλαβερῶν φυτῶν (αὐτὰ φαρμακερὰ, τσουνκίδες, παράσιτα, μαγιές, μανιτάρια κ.τ.λ.).

ΠΡΩΤΟΣ ΜΗΝΑΣ : α) Μὲ ποιὰ μέσα ἀμύνεται τὸ παιδί : κραυγή, νύχια, δόντια, χτυπήματα, χρησιμοποίηση ὄπλων γιὰ χτύπημα ἢ βολή, νὰ μένη ἀκίνητο, νὰ κρύβεται, νὰ φεύγη. Τρόποι ἄμυνας τῶν ὀργάνων, (μάτι, αὐτί, μύτη κλπ.)

β) Ἐξέταση καὶ παρατήρηση ζῶων καὶ φυτῶν. Τρόποι καὶ μέσα τῆς ἄμυνας τους.

Μὲ ποιὰ μέσα ἀμύνεται τὸ ζῶο : ὅμοια μὲ κείνα πὸν ἔχει τὸ παιδί. Ἄμυνα μὲ τὸ πάχος τοῦ δέρματος, μὲ τὰ λέπια καὶ τὶς φολίδες, μὲ ἀγκάθια, κεντριά, κέρατα κ.τ.λ. μὲ τὸ χρῶμα, μὲ τὸ μιμητισμὸ. Μὲ ραμφιές ἢ σαγωνιές, μὲ νυχιές, μὲ μικρὰ κέρατα μ' ὅλο τὸ σῶμα (φίδια) μὲ τὴν οὐρά, μὲ τὴ μύτη (προβοσκίδα), μὲ δηλητήριο, μ' ἀπλὰ τσιμπήματα ἢ τοξικά. Ἀσφυξιόγωνα ἀέρια, καυστικά ὑγρά, κείνα πὸν μυρίζουν ἄσχημα ἢ θολώνουν, ἀκίνησία, προσποίηση, θάνατος κ.τ.λ.

Μὲ ποιὰ μέσα ἀμύνεται τὸ φυτό.

γ) Παρατηρήσεις σχετικὲς μὲ τὰ μέσα πὸν μεταχειρίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ζῆ μόνος ἢ μὲ ἄλλους ἀνθρώπους γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτό του ἢ τὴν ἰδιοκτησία του. Περιφράγματα, κάγκελα, θύρες μὲ κλειδαριές, σύρτες, καγκελόφραχτα παράθυρα, χρηματοκιβώτια κ.τ.λ. Ἀστυνομία, χωροφύλακες, νυκτοφύλακες, δικαστήρια, φυλακές, πυροσβέστες κ.τ.λ. Ὅπλα, φρούρια, τάφοι (νὰ δοῦν στρατιωτικὰ γυμνάσια).

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΣ ΜΗΝΑΣ : Ἀνάλογα μὲ τὶς συνθήκες τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὰ μέσα πὸν αὐτὸ διαθέτει : τὰ παιδιὰ θὰ δοῦν πῶς τὰ βοηθοῦν στὴν ἄμυνά τους τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, τὰ ὄργανά, ἢ οἱ ἄνθρωποι (οἰκογένεια, σχολεῖο, κοινωνία). Ἡ σειρά δὲν εἶναι ἀμετάβλητη οὔτε δῶ, οὔτε καὶ ἄλλοῦ.

Δὲ θὰ χάσουν δὲ ποτὲ τὴν εὐκαιρία νὰ μαζεύουν δοκουμένα ἀπὸ πρῶτο χέρι γιὰ τὰ τωρὰ γεγονότα. Αὐτὸ τὸ μάζεμα μπορεῖ νὰ χρειαστῇ ἀργότερα γιὰ ὑλικὸ συσχετισμοῦ. Ἐν ἀνάγκη θὰ ἀφήσουν στὸ τετραδίον τῆς παρατήρησης καὶ τοῦ συσχετισμοῦ μιὰ θέση ἐλεύθερη γιὰ νὰ βάλουν ἐκεῖ τὶς ἀποδείξεις πὸν θὰ μαζεύουν στὸ διάστημα τοῦ χρόνου. Μὲ μαθητὲς πιὸ ἡλικιωμένους (πάνω τῶν 10 χρόνων) μεταχειριζόμεστε τὸ σύστημα τῶν καρτελῶν.

Η ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ : α) Ἄμυνα τῶν ζῶων : Ὀμαδικὴ κατάταξη τῶν ζῶων ἀνάλογα μὲ τὰ μέσα τῆς ἄμυνας τους, πὸν νὰ ταιριάζῃ μὲ μιὰ ζωολογικὴ ταξινόμηση πολὺ στοιχειώδη : Οἰκογένειες ἀπὸ σκουλήκια τῆς γῆς, μύδια, καραβίδες, μίγες, πεταλοῦδες, μηλολόφτες, μέλισσες, μερμήγκια, ψάρια, βατράχια, σαῦρες, φίδια, σπουργίτια, κότες, κουνέλια, γελάδες, ἄλογα, σκύλους, γάτους, πιθήκους.

Θὰ παρουσιατῆ ἀνάγκη ἀπὸ νέες παρατηρήσεις τῶν ζώων, πὺν τὸν πρῶτο μῆνα τὰ παρατήρησαν πολὺ σύντομα.

β) **Ποῖα ζῶα προκαλοῦν κινδύνους στὸν ἄνθρωπο** : Τὰ πρωτόζωα, τὰ σκουλήκια (παράσιτα), τὰ μαλάκια (δηλητηρίαση), τὰ ὀστρακόδερμα, τὰ ἔντομα (παράσιτα, φαρμακερά, βλαβερά, ἐπικίνδυνα κ.τ.λ.) τὰ ψάρια, τὰ ἀμφίβια καὶ τὰ ἔρπετα (σαῦρες, φίδια) τὰ πουλιά, τὰ θηλαστικά. Κατάταξη σχετικὴ μὲ τὴ μορφή τοῦ κινδύνου, πὺν προκαλοῦν.

β') **Κίνδυνοι πὺν προκαλοῦν τὰ ζῶα στὰ ζῶα.**

β'') **Κίνδυνοι πὺν προκαλοῦν τὰ ζῶα στὰ φυτὰ.**

γ) **Μέσα ἄμυνας ἐνάντια στὰ ζῶα** : Κυνήγι, ψάρεμα, παγίδες κ.τ.λ. κυνήγημα στὶς μίγες, τὰ κουνούπια, προφύλαξη ἀπὸ ψύλλους, σκουλήκια κ.τ.λ.

δ) **Τὰ ζῶα βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴν ἄμυνά του** : Εἰδικὴ μελέτη ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ζώων ἀνάλογα μὲ τὶς εὐκαιρίες. Παράδειγμα : Παραβολὴ τοῦ σκύλου μὲ τὸ γάτο, τοῦ σκύλου μὲ τ' ἄλογο, τῆς νυχτερίδας μὲ τὴν ὑπολαῖδα (ἂν εἶναι δυνατόν), τοῦ σκαντζόχοιρου μὲτὸν τυφλοπόντικα.

ε) **Τὰ ζῶα βοηθοῦν τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ στὴν ἄμυνά τους.** Αὐτὸ πὺν πολὺ στὶς ἀσκήσεις συσχετισμοῦ σὲ μαθητὲς πὺν πιά ἔχουν μνηθῆ (9—10 χρονῶν).

στ) **Ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖ τὰ ζῶα στὴν ἄμυνά τους.** Πῶς τὰ προστατεύει ἀπὸ τὸ θάνατο, τὴν κλοπὴ, τὴν ἀρρώστια, τοὺς κινδύνους.

Σχετικὰ μὲ τοὺς σκύλους : Προστασία τους ἀπὸ τὸ κακομεταχείρισμα (νὰ βλέπουν στοὺς δρόμους σκύλους ζεμένους, ζῶα φορτωμένα, πῶς ζέφουν τὰ ἄλογα, κολάνες προστατευτικές).

Σχετικὰ μὲ τ' ἄλογα. Προστασία τῶν ἀλόγων.

Σχετικὰ μὲ τὰ ζῶα, πὺν μεταφέρουν στὰ σφαγεῖα.

Σχετικὰ μὲ τὰ πουλιά (κανονισμὸς κυνηγιοῦ μὲ παγίδες).

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΟΣ ΜΗΝΑΣ : Η ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ Η ΓΗ. Οἱ πέτρες, τὸ νερό, τὸ φωταέριο κ.τ.λ.

α) **Κίνδυνοι πὺν προκαλοῦν τὰ ὄρυκτὰ στὸν ἄνθρωπο** : Νερό, πλημμύρες, χιόνι, βρασμὸς ρευμάτων, χιονοστιβάδες. Φωτιά, πυρκαϊά, ἀτύχημα ἀπὸ σιδερόδρομο, ἔκρηξη. Σεισμοὶ καὶ ἠφαιστεια κ.τ.λ.

β) **Μέσα ἄμυνας ἐνάντια στοὺς κινδύνους.** Προχώματα, φραγμοὶ (ἐνάντια στὶς χιονοστιβάδες) γεφύρια κ.τ.λ.

γ) **Τὰ ὄρυκτὰ βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο.** Πανοπλίες, παγίδες, περιφράγματα, ὄπλα, φρούρια, τάφροι, ὑπόστεγα, ἀσφυξιογόνα. ἄερια, φαρμακερὰ βέλη κ.τ.λ.

δ) **Τὰ ὄρυκτὰ βοηθοῦν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα.**

ε) **Ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖ τὰ ὄρυκτὰ** : Διατήρηση τῶν βουνῶν κ.τ.λ.

ἘΚΤΟΣ ΚΑΙ ΕΒΔΟΜΟΣ ΜΗΝΑΣ : Η ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΤΑ.

α) **Ὁμαδικὴ κατάταξη τῶν φυτῶν ἀνάλογα μὲ τὰ μέσα τῆς ἄμυνάς τους** : μρωδιά, γέυση, ἀγκάθια, φλούδα, χυμὸς κ.τ.λ.

β) **Κίνδυνοι, πὺν τὰ φυτὰ προκαλοῦν στὸν ἄνθρωπο.** Τὰ φαρμακερὰ φυτὰ, τὰ ἐπικίνδυνα (ἀγκάθια), τὰ φυτὰ πηγὲς ἀρρώστιας (μικρόβια).

β') **Κίνδυνοι, πὺν προκαλοῦν τὰ φυτὰ στὰ ζῶα.**

β'') **Κίνδυνοι, πὺν προκαλοῦν τὰ φυτὰ στὰ φυτὰ** : παράσιτα, μανιτάρια, βότανα.

γ) **Μέσα ἄμυνας ἐνάντια στὰ φυτὰ.**

δ) **Τὰ φυτὰ βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο νὰ ὑπερασπιστῆ** : 1ο ἀπὸ τὰ ζῶα (βέλος, παγίδα, δηλητήρια, φράχτες) 2ο ἀπὸ τὰ ἄλλα φυτὰ (παράσιτα, μανιτάρια, βότανα, ἐργαλεῖα ξύλινα γιὰ νὰ βγάζουν τὰ κακὰ χόρτα) 3ο ἀπὸ τὰ ὄρυκτὰ, τὴ γῆ (ξύλινα προχώματα, ξύλινοι φραγμοὶ, ξύλινα γεφύρια).

ε) **Τὰ φυτὰ βοηθοῦν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα.**

στ) **Ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖ τὰ φυτὰ** : Τὰ λευτερώνει ἀπὸ τὰ κακὰ χόρτα, τὰ παράσιτα, πολεμᾷ τὶς ἀρρώστιας τους (βοήθεια ἐνάντια στὴν ξηρασία, τὴ ζέστη καὶ τὸ κρύο).

ΟΓΔΟΣΣ ΚΑΙ ΕΝΑΤΟΣ ΜΗΝΑΣ : Η ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ. Οἰκογένεια, σχολεῖο, κοινωνία.

α) Οἱ ἠθικοὶ καὶ κοινωνικοὶ κίνδυνοι, τὰ ἐλαττώματα τοῦ παιδιοῦ, οἱ κακοποιοί.

β) Ἡ βοήθεια τῆς οἰκογενείας.

γ) Ἡ βοήθεια τοῦ σχολείου.

δ) Ἡ βοήθεια τῆς κοινωνίας ἢ ἀστυνομία, οἱ χωροφύλακες οἱ πυροσβέστες οἱ πράκτορες τῶν γραφείων ὑγιεινῆς, οἱ φυλακὲς τὸ δικαστήριο, τὰ νοσοκομεῖα.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΝΑΤΟΥ ΜΗΝΑ. Ο ΗΛΙΟΣ, ΤΑ ΑΣΤΡΑ ΚΑΙ Η ΑΜΥΝΑ.

Ἡ βοήθεια τοῦ ἡλίου, κίνδυνοι τὴ νύχτα, στὸ σκοτάδι (τὸ φῶς μᾶς βοηθεῖ νὰ βλέπουμε τοὺς ἔχθρους. Ἡλιοθεραπείες ἐνάντια σὲ μερικὲς ἀρρώστιας).

ΔΕΚΑΤΟΣ ΜΗΝΑΣ : Ἐπανάληψη. Δοκίμια συνθέσεων στοὺς πίνακες, σχέδια κ.τ.λ.

ΑΝΑΓΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ.

Ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου νὰ τρώγη, νὰ πίνη, νὰ εἶναι καθαρός, νὰ ἔχη ροῦχα, στέγη, νὰ χρησιμοποιῆ τὴ φωτιά.

Ἡ ἀνάγκη νὰ καλλιεργῆ τὴ γῆ, νὰ ἔχη κτηνοτροφία. Ἡ ἀνάγκη νὰ φτιάχνη ὑφάσματα, ροῦχα καὶ ἤδη καλλωπισμῶν.

Ἡ ἀνάγκη νὰ χτίζη σπίτια, νὰ βγάξη ὕλικα γιὰ τὴν κατασκευὴ τους, νὰ φτιάχνη ἐπιπλα.

Ἡ ἀνάγκη ἀπὸ καύσιμη ὕλη, ἢ ἀνάγκη νὰ προφυλάγεται ἀπὸ τὶς ἀρρώστιας.

Ἡ κατασκευὴ ἐργαλείων καὶ μηχανῶν γιὰ ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια.

Ἡ ἀνάγκη ἀπὸ δρόμους καὶ ἀπὸ μέσα συγκοινωνίας.

Ἡ ἀνάγκη ἀπὸ μέσα ἐπικοινωνίας.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ πρέπει τὰ ὄργανα νὰ κινοῦνται, νὰ πιάουν, χρειάζεται νὰ μεσολαβοῦν τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος, ἀλλαγὴ θέσης κ.τ.λ.

Αὐτὰ ἀκόμα ζητοῦν τὴν κατασκευὴ καὶ τὸ στήσιμο τῶν μηχανῶν, τὴν ἐξημέρωση ζώων, τὸ μετασχηματισμὸ προϊόντων ζωϊκῆς, φυτικῆς καὶ ὄρυκτῆς πηγῆς τὴν κατασκευὴ καὶ τὴ διατήρηση τῶν δρόμων, τῶν καναλιῶν, ποταμῶν καὶ λιμένων τὴν κατασκευὴ μεγάλου ἀριθμοῦ μέσων συγκοινωνίας σὲ ξηρὰ καὶ σὲ θάλασσα.

I. Οἱ κινήσεις τῶν ἀνθρώπων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ.

A. *Οἱ διάφορες κινήσεις τοῦ χεριοῦ*, τοῦ καρποῦ, τοῦ βραχιονιοῦ, τοῦ ὤμου, τοῦ κορμοῦ, τῶν κνημῶν, τῶν ποδιῶν, τοῦ λαιμοῦ, τοῦ προσώπου, τῶν ματιῶν, τῆς γλώσσας κ. τ. λ. Κινήσεις πού ζητοῦν τὴ μεσολάβηση τῶν ὀστέων. Κινήσεις πού δὲ ζητοῦν τὴ μεσολάβηση τῶν ὀστέων. Τὰ κυριώτερα ὀστᾶ καὶ ἀρθρώσεις.

Οἱ μῦες. Κυριώτεροι μῦες πού χρησιμοποιοῦνται στὶς κινήσεις πού ζητοῦν τὴ μεσολάβηση τῶν ὀστέων. Τοὺς διαφόρους μοχλοὺς, πού θυμίζουν. Παραστατικὸ μάθημα. Ἡ δύναμη τῶν μυῶν. Παραστατικὸ μάθημα με σακκιά ἀπὸ ἄμμο καὶ πέτρες ἢ με σιδερένιο ραβδί ἢ σκοινὶ καὶ τροχαλία. Γρηγοράδα τῶν κινήσεων. Πειράματα. Ρυθμὸς τῶν κινήσεων. Πειράματα—μίμηση ἑνὸς γνωστοῦ ρυθμοῦ, πού εἶδαν ἢ ἄκουσαν. Ἀκρίβεια τῶν κινήσεων. Πειράματα—ρίχνουν ἓνα τόπι μέσα ἀπὸ ἓνα ἀνοιγμα. Ζυγαριά. Πειράματα. Ἐπιτηδειότητα. Διάφορα πειράματα—κρατοῦν ἓνα μπαστοῦνι κάθετο πάνω στὸ ἀπλωμένο χέρι.

Ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν ἐξάσκηση τῆς γρηγοράδας καὶ τῆς ἀκρίβειας τῶν κινήσεων. Πειράματα.

Κούραση τῶν μυῶν. Παραστατικὸ μάθημα — τρέξιμο. ὀρθοστασία, πήδημα με τὸ ἓνα πόδι. νὰ τετῶνουν τὰ χέρια με ἀντικείμενα καὶ χωρὶς ἀντικείμενα νὰ βασιτᾶνε λίγη ὥρα ἓνα σάκκο με 10 κιλά βάρος χρησιμοποιώντας τὰ χέρια, τοὺς ὤμους, τὸν κορμὸ, τὰ μέλη κ. τ. λ. ν' ἀνοίγουν ἓνα πακέτο ὅσο μποροῦν πιὸ γρήγορα, νὰ φτιάχνουν ἓνα πακέτο, νὰ τακτοποιοῦν χάρτες κι ἄλλα ἀντικείμενα, νὰ κουβαλοῦν ἓνα ποτήρι ἢ ἄλλο δοχεῖο γεμᾶτο νερό, νὰ κουβαλοῦν ἓνα προᾶμα στὸ κεφάλι, στοὺς ὤμους κ. τ. λ.

B. *Κινήσεις τῶν χεριῶν στὴ δουλειά*. Τὸ χέρι ὅμοιο με τέλειο ἐργαλεῖο. Τὰ ὀστᾶ καὶ οἱ μῦες τοῦ χεριοῦ. Διάφορες βαθμίδες λυγίσματος καὶ τετῶματος. Πειράματα. Διάφορες κινήσεις τοῦ χοντροῦ δάχτυλου καὶ τοῦ δείκτη.

Διάφορες κινήσεις τοῦ χεριοῦ (χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ βραχιονιοῦ): νὰ τσιμπᾶ, νὰ γρατζουνίζει, νὰ παίρνει, νὰ σπρώχνει, νὰ πιέζει, νὰ σβήνει, νὰ σπᾶ, νὰ ἀπλώνει, νὰ σχεδιάζει, νὰ τιλύγει κ. τ. λ. κ. τ. λ.

Κινήσεις τοῦ χεριοῦ με τὴ βοήθεια τοῦ βραχιονιοῦ (ἴδιες κινήσεις μὰ πιὸ δυνατές). Κινήσεις τοῦ χεριοῦ με τὴ βοήθεια τῶν ὤμων (οἱ ἴδιες κι ἀκόμα νὰ σηκώνει, νὰ χαμηλώνει, νὰ στηρίζει, νὰ σπᾶ, νὰ κουβαλῆ). Κινήσεις τοῦ χεριοῦ με τὴ βοήθεια τοῦ κορμοῦ. Κινήσεις τοῦ χεριοῦ με τὴ βοήθεια τῶν ποδιῶν. Ἐργασία πού ἀπαιτεῖ τὴ μεσολάβηση τῶν δυὸ χεριῶν.

Γ. *Κινήσεις πού προκαλοῦνται ἀπὸ τὶς διάφορες ἐργασίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς*. Ντύσιμο, λούσιμο, στέγνωμα, περίπατος κ. τ. λ. κ. τ. λ.

Δ. *Κινήσεις τῶν χεριῶν καὶ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος πού προκαλοῦν τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα*. (Τὶς παρατηροῦν στὸ σπῆτι, στὸν περίπατο, στὸ ταξίδι κ. τ. λ. καὶ τὶς μιμοῦνται).

Ἡ μαγείρισσα καὶ ἡ πλύστρα—κόβουν, χύνουν, ραντίζουν, μαδοῦν, ἀγοράζουν, καθαρίζουν κ. τ. λ.

Ἐξαγορεύει, ὁ ψωμάς—ζυμώνουν, πλάθουν, βάζουν στὸ φούρο κ. τ. λ.

Ἐγεωγράφος, ὁ σπορέας, ὁ χωρικός.

Ἐκπαιδευτής, ὁ βοσκός, ὁ κτηνίατρος, ὁ ἔμπορος.

Ἐκπαιδευτής, ὁ κόφτης, ὁ ράφτης.

Ἐκπαιδευτής, ὁ βυρσοδέψης.

Ἐκπαιδευτής, ὁ μηχανικός, ὁ κλειδαρᾶς.

Ἐκπαιδευτής, ὁ λεπτοργός.

Ὁμαδικὴ κατάταξη τῶν ἐπαγγελμάτων ἀνάλογα με τὶς διάφορες κινήσεις πού κάνουν—ἀνάλογα με τὴ δύναμη, πού πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν.

E. *Κινήσεις, πού ἀπαιτοῦν τὰ διάφορα εἶδη τῶν παιγνιδιῶν*.

Παιγνίδια με ὄργανα, χωρὶς ὄργανα. Παιγνίδια ἀτομικά, ὁμαδικά. Σπῆρι καὶ σωματικὲς ἀσκήσεις.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ. Ἐπαγγέλματα καὶ ἀσχολίες ἄλλης χώρας. Στὸ Κογκό. Στὴν Κίνα.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ. Ἐπαγγέλματα καὶ ἐργασίες περασμένης ἐποχῆς.

II. Κινήσεις τῶν ζώων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Παρατηροῦν τὰ ζῶα τοῦ σχολείου (ἔντομα, πουλιά, βατράχια, σκύλο, γάτο κ. τ. λ.) τοῦ δρόμου, τῆς χώρας (ἄλογα, ἀγελάδες κ. τ. λ.).

Παραβολὴ τῶν κινήσεών τους με κείνες τοῦ παιδιοῦ. Παρατήρηση καὶ ἀναθεώρηση τῶν κινήσεων τοῦ πιάσιμου με τὸ στόμα, με τὸ ράμφος, με τὰ νύχια, με τὶς φτεροῦγες κ. τ. λ.

Παρατήρηση καὶ ἀναθεώρηση τῶν κινήσεων, πού κάνουν γιὰ νὰ φᾶνε (μέρη τοῦ ζώου πού μεσολαβοῦν σ' αὐτὲς τὶς κινήσεις).

Διαφορὰ μεταξὺ γάτου καὶ σκύλου, ποντικοῦ καὶ κουνελιοῦ κ. τ. λ. πουλιά, ψάρια, ἔντομα.

Κινήσεις πού κάνει τὸ ζῶο γιὰ νὰ προφυλαχτῆ ἀπὸ τὸ κρού. Κινήσεις γιὰ νὰ ἀμυνθῆ καὶ νὰ ἐπιτεθῆ. Κινήσεις γιὰ νὰ περιτονηθῆ τὰ μικρά του. Κινήσεις γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ὁμάδα του. Κινήσεις πού κάνει ὅταν παίζει.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ.

Τὰ προηγούμενα σημεῖα ἀναφέρονται σὲ ζῶα τῶν ξένων χωρῶν (εἰδικὴ μελέτη τῆς ζωολογίας τοῦ Κογκό γιὰ τὰ παιδιά τοῦ Βελγίου).

A. *Ἡ ἐργασία τῶν ζώων γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ με τὸν ἄνθρωπο*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Στὴ χώρα μας τώρα. Τὰ ζῶα πού βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴ δουλειά του: Τὸ ἄλογο, ὁ γαῖδαρος, τὸ βόδι, τὸ μουλάρι, ὁ σκύλος κ. τ. λ. (ἀναθεώρηση τῶν τροφῶν, κατοικία, ἄμυνα),

Βοηθοῦν στὴ γεωργία (σπέρνουν, καλλιεργοῦν, μαζεύουν, ἀλωνίζουν κ. τ. λ.). Βοηθοῦν στὸ νὰ φυλάγουν ἄλλα ζῶα—ὁ σκύλος πού φυλάγει τὰ κοπάδια κ. τ. λ. Βοηθοῦν στὴν μεταφορὰ τὸ ἄλογο, τὸ μουλάρι, ὁ γαῖδαρος κ. τ. λ. Βοηθοῦν στὴ βιομηχανία—χρησιμοποίησι τοῦ σκύλου στὴν κατασκευὴ βουτύρου, κ. τ. λ.

Τὰ ζῶα πού βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὰ σπῆρι καὶ στὶς διασκεδάσεις.

Ἐκπαιδευτής γιὰ νὰ βοηθηθῆ στὴ δουλειά του χρησιμοποιεῖ τὰ προϊόντα τῶν ζώων—λίπος, κόκκιλα, κέρατα, τρίχες, γύχια, δέρμα κ. τ. λ.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ. Σήμερα σὲ ἄλλες χώρες. Τὰ ζῶα τῶν ἄλλων χωρῶν ποὺ βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους τῶν πόλεων. Ζῶα τῶν πόλεων ποὺ βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐξοχῆς. Ζῶα ποὺ βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀκτῆς.

Στὶς ψυχρὲς χώρες—οἱ λάπωνες, τάρανδος, σκύλος.

Στὶς θερμὲς χώρες—ἐλέφαντας, καμήλα, δρομάδα ἀγριογαϊδαρος, λάμας κτλ.

Στὰ βουνά—Ἐλβετία, τὸ μουλάρι.

Στὴν ἀκτὴ.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ. Στὴν ἀρχαία ἐποχὴ τὰ ζῶα τὰ μεταχειρίζονταν πολὺ περισσότερο ἀπὸ σήμερα. Ζῶα τῶν πρωτόγονων λαῶν — Βαβυλώνιοι, Φοίνικες Αἰγύπτιοι, Ἕλληνες, Ρωμαῖοι καὶ Γαλάτες κ.τ.λ.

Β'. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὰ ζῶα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Στὴ χώρα μας αὐτὴ τὴ στιγμή. Κτηνοτροφία—ἄλογα, γελάδες, σκύλοι κ.τ.λ. Χτίρια γιὰ τὴ προφύλαξη τῶν ζώων—σταῦλοι.

Ἔργασία τοῦ κτηνιάτρου—Σχολὲς κτηνιάτρων. Νοσοκομεῖα γιὰ ζῶα, κοιμητήρια. Γεωργικὰ σχολεῖα, μαθήματα γιὰ μισθώματα κτημάτων, κτηνοτροφία. Πτηνοτροφία καὶ μελισσοτροφία. Ἐπαγγέλματα σχετικὰ μὲ τὴν περιποίηση τῶν ζώων—βοσκός, ὑπηρέτης σὲ ὑποστατικὸ κ.τ.λ.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ. Τὰ ζῶα ποὺ τώρα τρέφουν στὶς ἄλλες χώρες. Στὶς διάφορες χώρες τῆς Εὐρώπης. Στὸ Κογκό. Στὶς ψυχρὲς χώρες.

Στὶς θερμὲς χώρες—ἐλεφαντοτροφία, στρουθοκαμηλοτροφία, καμηλοτροφία.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ. Ζῶα ποὺ ἔτρεφαν στὴν ἀρχαία ἐποχὴ. Οἱ πρωτόγονοι, οἱ Βαβυλώνιοι κ.τ.λ.

III. Κινήσεις τῶν φυτῶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Ἀργὲς κινήσεις τῶν φυτῶν. Φυτὰ ἀκίνητα καὶ φυτὰ ἐλεύθερα, ποὺ ἀλλάζουν θέση. Κινήσεις ποὺ ἀπαιτοῦν τὴ μεσολάβηση τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ φυτοῦ, μάτια, φύλλα, λουλούδια, ρίζες, μέρη τοῦ λουλουδιοῦ).

Ἐπίδραση τοῦ φωτός, τῆς ἐξέστης, τῆς ὑγρασίας—παρατήρηση καὶ πειράματα.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ. Κινήσεις τῶν φυτῶν ἄλλων χωρῶν.

Α'. Φυτὰ ποὺ βοηθοῦν τὸν ἀνθρώπο στὴ δουλειά του.

Β'. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴ βοήθεια τῶν φυτῶν.

IV. Κινήσεις ὀρυκτῶν.

Κινήσεις τοῦ ἀέρα—ἄνεμος, μπόρες, στρόβιλοι κυκλώνες (δὲς τὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν ἄμυνα ἐναντίον τοῦ κινδύνου). Οἱ κυριώτεροι ἄνεμοι καὶ ἡ επίδρασή τους στὴ θερμοκρασία, στὴ βροχὴ, στὴν ὑγεία κ.τ.λ. Γρηγοράδα τοῦ ἀνέμου.

Κινήσεις τοῦ νεροῦ—πίωση νεροῦ, βροχὴ, χιονοστιβάδες, πάγος, παγετώνες. Ἀποτελέσματα τῆς κίνησης τοῦ νεροῦ. Κύλισμα τῶν ποταμῶν πρὸς τὴ θάλασσα. Ἐξάτμιση—σύννεφα, βροχὴ. Διανομὴ νεροῦ στὶς πόλεις—σπίτια, δρόμοι, δεξαμενές.

Κινήσεις τῶν λίθων—ἐπίδραση τοῦ καιροῦ, τοῦ νεροῦ, τῶν χιονοστιβάδων, τῶν σεισμῶν, τῶν ἐκρήξεων τῶν ἠφαιστειῶν κ.τ.λ. Κρυστάλλωση—διάλυση, λυώσιμο. Μεταβολὴ τῆς ἀκτῆς σὲ διάφορα μέρη.

Α'. Πῶς τὰ ὀρυκτὰ βοηθοῦν τὸν ἀνθρώπο στὴν ἐργασία του.

Ἄερας — ἄνεμος, μύλοι. Ὁ ἀέρας ἀπὸ ὑγιεινὴ ἀποψη (βλέπε πρόγραμμα ἄμυνας). Χρησιμοποίησή του γιὰ τὶς μεταφορές.

Τὸ νερὸ — μύλοι, λιθάνθρακας, δύναμη τῶν νερῶν τοῦ ποταμοῦ, τῆς παλίρροιας. Τί ἀποτελέσματα φέρνει τὸ νερὸ στοὺς βράχους—διάβρωση. Διάβρωση τοῦ ἐδάφους, ἐπίδραση τῆς παγωνιάς. Χρησιμοποίησή του στὶς μεταφορές.

Β'. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὰ ὀρυκτὰ.—Ἐμποδίζει τὶς πλυμμύρες μὲ τὴ διατήρηση τῶν δασῶν. (βλέπε πρόγραμμα ἄμυνας).

Διατήρηση τῶν γραφικῶν τοπίων. Ἔργασία γιὰ νὰ βροῦν πηγὰδια (νερὸ, πετρέλαιο). Ἔργασία γιὰ τὴν ἐξαγωγή μετάλλων (μέταλλα). Ἔργασία λατομείου, ὄρυχείων κ.τ.λ. Τέχνες καὶ ἐπαγγέλματα σχετικὰ μὲ τὰ ὀρυκτὰ. Ἐταιρία ὑδάτων, ὑδραυλικὲς μηχανές, γέφυρες.

V. Ἔργασία τῆς κοινωνίας

Α'. Πῶς ἐργάζεται ἡ οἰκογένεια γιὰ τὸ παιδί.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ παιδιοῦ καὶ ἡ ἐργασία της γιὰ τὸ παιδί. Ἡ ἐργασία τῆς μητέρας—στὸ σπίτι, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι (ἀναθεώρηση). Ἡ ἐργασία τοῦ πατέρα — στὸ σπίτι, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι (ἀναθεώρηση). Οἱ ἀνθρώποι ποὺ βοηθοῦν τὴ μητέρα καὶ τὸν πατέρα. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές. Παραβολὴ διαφόρων οἰκογενειῶν. Δυσκολίες ποὺ οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ὑπερητηθοῦν.

Ἔργασία τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴν οἰκογένειά του. Γιὰ τοὺς γονεῖς του, τοὺς ἀδελφούς, τὶς ἀδελφές καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ σπιτιοῦ. Πῶς τὸ παιδί μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ; Παραβολὴ τῶν διαφόρων βοηθειῶν, ποὺ κάνουν διάφορα παιδιὰ στὶς διάφορες οἰκογένειες. Τὸ φτωχὸ παιδί βοηθαίει περισσότερο τὴν οἰκογένειά του ἀπὸ τὸ πλούσιο. Γιατί; Μιὰ ἐπίσκεψη στὶς φτωχὲς συνοικίες τῆς πόλης. Ἀναφορὲς ποὺ κάνουν τὰ παιδιὰ γιὰ τὸ πῶς βοηθοῦν τὰ σπῖτια τους.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ. Ἡ οἰκογένεια στὶς ξένες χώρες.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ. Ἡ οἰκογένεια τὸν παλῆν καιρὸ.

Β'. Ἔργασία τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ παιδιοῦ.

Ἄκαταμεριστὸς τῆς ἐργασίας.—Παραβολὴ μὲ τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος.

Ὁμαδικὴ ἐργασία.

Ἀτομικὴ ἐργασία.

Τέχνες ποὺ προμηθεύουν τροφές, ποτὰ. Κτηνοτροφία, μισθώματα κτημάτων, ψάρεμα, κατασκευὴ τροφῶν (ἀναθεώρηση). Τέχνες ποὺ προμηθεύουν στέγη, φορέματα (ἀναθεώρηση). Τέχνες καὶ ἐπαγγέλματα ποὺ βοηθοῦν στὴν ἄμυνα ἐναντίον τοῦ κινδύνου, τὶς ἀρρώστειες καὶ τοὺς ἐχθρούς μας. Τέχνες καὶ ἐπαγγέλματα χαρακτηριστικὰ τῶν πόλεων. Κράτος καὶ κυβέρνησις. Τέχνες καὶ ἐπαγγέλματα σχετικὰ μὲ τὸ ἐμπόριο, τὶς μεταφορές, τὶς ἐπικοινωνίες (ταχυδρομεῖα, τηλεγράφοι, τηλέφωνα κ.τ.λ.). Πίνακες διαφόρων τεχνῶν ποὺ νὰ δείχνουν τὶς σχέσεις τους. Παραγωγὸι φυσικῶν προϊόντων: γεωργός, κτηνοτρόφος, κηπουρός, μινιδόρος, ἐυλοκόπος. Μεταφορὰ αὐτῶν τῶν προϊόντων: ὄδηγός, μηχανοδηγός, ψαράς κ.τ.λ. Βιομηχανίες ποὺ μετασχηματίζουν αὐτὰ τὰ προϊόντα καὶ τὰ κατασκευά-

ζουν : κονσέρβες, γαλατίς, τυροποιός, ζυθοποιός. Κλωστήρια — ύφαντήρια. Γυψοπλάστες, χτίστες. Βιομηχανίες που μεταχειρίζονται το ξύλο, το προϊόν — λεπτοουργός. Βιομηχανίες που χρησιμοποιούν το σίδηρο — χυτήρια κ.τ.λ. Βιομηχανίες που χρησιμοποιούν το χαλκό, το τσίγκο, το μολύβι κ.τ.λ. Βιομηχανίες για την κατασκευή εργαλείων, μηχανών. Διανομή και κατασκευή των ειδών έμπορευμάτων. Έμποροι χοντρικής πώλησης, έμποροι λιανικής, μεταπωλητές, ταξειδιώτες κ.τ.λ. Διαχειρίσεις και έλευθέρια επαγγέλματα.

Γ'. Έργασία του σχολείου για το παιδί.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ.

Η έργασία του σχολείου για το παιδί : Τα πρόσωπα που εργάζονται για το παιδί στο σχολείο. Οί δασκάλοι και οί δασκάλες ή έσωσχολική και έξωσχολική έργασία τους. Η Διεύθυνση — ή έργασία της. Η έπιστάτρια και οί βοήθειές της. Η Διεύθυνση των σχολείων. Ο έπιθεωρητής. Το Έπουργείον της Παιδείας και των Θρησκευμάτων.

Η έργασία του παιδιού στο σχολείο : Σχολεία που σ' αυτά θα πάη άργότερα το παιδί. Σε ποιά ηλικία ; Έπίσκεψη αυτών των σχολείων. Τί μαθαίνουν εκεί ; Οί παιδικοί κήποι. Άλλα σχολεία της πόλης — επαγγελματικά βιοτεχνικά, λύκεια, καλλιτεχνικές σχολές, σχολεία για μεγάλους, ηλικία έγγραφής αριθμός παιδιών κ.τ.λ.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ.

Τά άλλα σχολεία της επαρχίας, του κράτους. Έπαγγελματικά, βιομηχανικά, λύκεια, άκαδημία, πανεπιστήμια, διδασκαλεία, γυμνάσια κ.τ.λ. Σχολεία άλλων χωρών — Κογκό — Ινδίες — Κίνα.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ.

Σχολεία της αρχαιότητας : Άρχαίοι βωμοί, Βαβυλώνιοι, Αιγύπτιοι, Έλληνες, Ρωμαίοι κ.τ.λ.

Κάθε σημείο αυτού του προγράμματος έχει μελετηθή κατά βάθος. Οί προπαρασκευές των μαθημάτων επίσης έγιναν με τρόπο ειδικό. Η Λις Decordes, δασκάλα στο σχολείο Decroly στην όδον Ermitage, είλε την καλωσύνη να μου δόση αυτή την προπαρασκευή που έγινε με τη συνεργασία του Δόκτορα.

(Άκολουθεί)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΟΥΕΛΣ ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΜΟΝΤΕΡΝΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ SANDERSON

Ο κυριώτερος σκοπός ενός σχολείου δεν είναι να διδάσκη αλλά να κάνη τους μαθητές του να βλέπουν την κατάσταση και τις ανάγκες της ανθρωπότητας δίνοντας σ' αυτούς μερικές έννοιες για την εξέλιξη της ψυχής και του πνεύματος του ανθρώπου, κάποιαν ιδέα για την πρόοδο της σκέψης και του ιδανικού του.

Ουσιαστικός σκοπός της άγωγής είναι να δόση στο άτομο περισσότερη ζωή, να του μεταδόση περισσότερη δημιουργική δύναμη. Άν άκολουθή κανείς αυτό το σκοπό όλα τα άλλα θάρθουν ως συμπλήρωμα.

Η άγωγή πρέπει να τείνη, να έμποδίξη την τρομερή διασπάθιση ζωής και ταλέντων που γίνεται σήμερα. Χάρις σε μιάν άγωγή πιο πραγματική, πιο κανονική ή παραγωγή της ανθρωπότητας θα μπορούσε να είναι καταπληκτικά αύξημένη.

Η έπιστημονική διδασκαλία πρέπει να είναι ζωντανή, έλαστική και πάντα να άνανεώνεται. Δεν πρέπει να πλέη σε μιάν άτμόσφαιρα στασιμότητας κι όριστικών λύσεων.

Πρέπει τα σχολεία να βρίσκονται σε στενή έπικοινωνία με τη ζωή της χώρας. Οί μαθητές φεύγοντας άπ' αυτά πρέπει να είναι έφοδιασμένοι με ζήλο για τη δουλειά που θ' αναλάβουν και καλά ώπλισμένοι για να την κάμουν. Η ζωή του μεγάλου δεν πρέπει να είναι μιá άποκήρυξη της σχολικής του ζωής, μά τούναντίον ή εξακολούθηση και το ξάνοιγμα της μαθητικής ζωής.

Κάθε λαός θα έπρεπε να δημιουργήση ένα μεγάλο έθνικό στρατό με νέου τύπου στρατιώτες που να άγωνίζονται ενάντια στην άμάθεια, στην άρρώστεια και στη διαφθορά.

Προσπαθήστε να μπαίνετε στη σκέψη των μεγάλων δασκάλων του κόσμου. Δημιουργήσατε μιá βιβλιοθήκη, όσο μικρή κι άν είναι, και μάθετε να την άγαπάτε. Είναι γνωστό κείνο που έλεγε ο Ruskin πως τα βιβλία είναι «θησαυρός βασιληά».

Έξαγνίσατε την καρδιά σας, αναπτύξατε την εύφυια σας, καταστρέψετε ό,τι μέσα σας έχετε το ταπεινό, έτοιμαστήτε να μπήτε σε κείνο το παλάτι, παλάτι ενός νέου κόσμου, που δεν άνοίγει παρά μπρός στη δουλειά και στην άξια. Κανείς πλούτος δεν μπορεί να δωροδοκήση, κανένα τέχνασμα δεν μπορεί να ξεγελάση το φύλακα του παλατιού των εύγεωνών σκέψεων. . . .

Οί μαθητές πρέπει να μπαίνουν έλεύθερα σε όλα τα διαμερίσματα του σχολείου άκόμα και στις αίθουσες που είναι γεμάτες με συσκευές, όργανα και πολύτιμα κι έλκυστικά βιβλία. Πρέπει να έχουν το δικαίωμα μά μεταχειρίζονται έλεύθερα ό,τι τους χρειάζεται. Σαστίζει κανείς βλέποντας πόσο έλάχιστα άντικείμενα χάνουν ή καταστρέφουν.

Ο κατάλογος των έποπτικών μέσων της διδασκαλίας έχει όλοκληρωτικά άνατραπή αυτά τα τελευταία χρόνια. Σ' αυτό θα μπορούσα να προσθέσω πιο σημαντικές άπαιτήσεις άκόμα. Θα ζητούσα π. χ. κήπους — άπέραντους κήπους — και έκτάσεις γής για άγροτικό πειραματισμό. Σε μιá περίπτωση ό διευθυντής άς βάζει στη διάθεση του σχολείου το δικό του σπίτι και τον κήπο του. (Εύτυχως τέτοια παραδείγματα άρχισαν να παρουσιάζονται συχνά και στον τόπο μας μεταξύ των δασκάλων).

Βραβεΐα Ἀκαδημίας καὶ δάσκαλοι.

Σε μιὰ πανηγυρική συνεδρίαση τῆς 25ης Μαρτίου ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐμοίρασε τὰ διάφορα βραβεΐα τῆς.

1) Στὸ δημοδιδάσκαλο Μαργαρίτας Ἐδέσσης κ. Παν. Ζιώταν βραβεῖο Μπενάκη δρ. 3000 γιατί ἔχει καταρτίσει πρότυπο σχολικὸ κῆπο.

2) Στὸ δημοδιδάσκαλο Πιτσᾶ Κορινθίας κ. Βασ. Ντόκα βραβεῖο Μπενάκη δρ. 3000, γιατί ἐργάστηκε ἀποτελεσματικά γιὰ τὴν παραγωγή τῆς γεωργίας.

3) Στὸ δημοδιδάσκαλο Καλλιθέας Δωρίδος κ. Ἡλ. Κωνσταντέλλο βραβεῖο Μπενάκη δρ. 2000, διότι μὲ ἔξοδά του ἔκαμε συλλογὴ γεωργικῶν ἐργαλείων, βιβλιοθήκη, γεωργικὸ μουσεῖο καὶ σχολικὸ κῆπο.

Τὰ «Γράμματα» συγχαίρουν θερμὰ τοὺς δασκάλους ποὺ βραβεύτηκαν γιατί γίνονται πρότυπα στὴ λαϊκὴ μας ἐκπαίδευση ποὺ τόση ἀνάγκη ἔχει ἀπὸ τέτοια ἀναζωογόνηση.

ΠΩΣ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

(Σειρὰ ὁμιλιῶν στὸ Μαράσλειο)

Ἡ κ. Μυρσίνη Κλεάνθους—Παπαδημητρίου, ἄλλοτε διευθύντρια τοῦ Διδασκαλείου Νηπιῶν Καλλιθέας, ἔδωκε μιὰ σειρὰ παιδαγωγικῶν ὁμιλιῶν στὴν αἴθουσα τοῦ Μαράσλειου.

Στις ὁμιλίες αὐτὲς ἀνάπτυξε πῶς ἐργάζονται τὰ σχολεῖα τῆς Ἀγγλίας, ποὺ ἡ ἴδια σὲ διάφορα χρονικά διαστήματα τὸν τελευταῖο αὐτὸν καιρὸ ἐπισκέφτηκε καὶ συστηματικὰ παρακολούθησε. Οἱ ὁμιλίες τῆς ἦταν τὸ πόρισμα τῆς ἔρευνάς τῆς, τῆς συζήτησης μὲ τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ καὶ τῆς παρακολούθησης τῶν παιδιῶν στὴ σχολικὴ τους ἐργασία. Ἦταν ἐντυπώσεις ὄχι ἀπὸ θεωρητικὲς μελέτες, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πράξη.

Ἡ ὁμιλήτρια ἀνακοίνωσε ὅτι στὴν Ἀγγλία ἐφαρμόζονται διάφορα Παιδαγωγικὰ συστήματα, ὅπως π. χ. τὸ σύστημα Μοντεσσόρι, Ντάλτον τῶν Πρόζεκτς καὶ ἄλλα. Δὲν κάνουμε περίληψη σχετικὴ μὲ τὰ διάφορα αὐτὰ παιδαγωγικὰ συστήματα, ὅπως τὰ εἶδε ἡ κ. Κλεάνθους—Παπαδημητρίου στὴν ἐφαρμογὴ τους καὶ στὰ ἀποτελέσματά τους, γιατί θὰ τὰ δημοσιέψῃ ἡ ἴδια σὲ βιβλίο κι ἔτσι ὁ ἐκπαιδευτικὸς κόσμος τοῦ τόπου μας θὰ λάβῃ τὴν εὐκαιρία ἀναλυτικὰ νὰ τὰ μελετήσῃ.

Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ παρασιωπήσωμε δύο πράγματα: α) τὸ **θραυσμῶ** μας γιὰ τὴν ἀκούραστη αὐτὴ Παιδαγωγό, ποὺ, ἐνῶ δὲ βρίσκεται σὲ ἐνεργὸ ὑπηρεσία, καταβάλλει κόπους καὶ δαπάνες γιὰ νὰ παρακολουθῇ τὴν πρόοδο, ποὺ γίνεται στὸν ἔξω κόσμον σχετικὰ μὲ τὰ παιδαγωγικὰ ζητήματα, νὰ μᾶς τὴ μεταδίδῃ καὶ νὰ μᾶς συμβουλεύῃ τί μπορεῖ καὶ στὸν τόπον μας νὰ γίνῃ· καὶ β) τὴν **πίεση** ποὺ μᾶς προκάλεσε ἡ ἀδιαφορία τῶν ἐδῶ λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ποὺ, ἐνῶ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσουν τίς ὁμιλίες καὶ νὰ κατατοπιστοῦν στὰ νέα παιδαγωγικὰ ρεύματα, μόλις ἐλάχιστοι παρακολούθησαν ὅλη τὴ σειρὰ τῶν ὁμιλιῶν.

Τὰ «Γράμματα» ἀποφεύγουν κατ' ἀρχὴν τέτοιες κριτικὲς, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ θέμα ἦταν καθαρὰ παιδαγωγικὸ γι' αὐτὸ κάνομε αὐτὴ τὴν παρατήρηση.

Ο. LEMARIE**ΤΟ ΠΑΙΔΝΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ**Τὰ σωματικὰ παιγνίδια.**

Χωρὶς νὰ παραλείψωμε ἐδῶ τὴν πρόοδο ποὺ φανερῶνεται ἀπὸ 6—15 χρόνων θὰ χωρίσωμε σὲ ἕξι κατηγορίες τὰ σωματικὰ παιγνίδια τοῦ παιδιοῦ: Παιγνίδια δύναμης, καρτερίας, γρηγοράδας, εὐκινήσιας, ἰσορροπίας καὶ ἐπιδεξιότητος.

1ο **Παιγνίδια δύναμης.** Αὐτὰ τὰ βρίσκομε πρὸ πολλοῦ στὸ ἀγόρι παρά στὸ κορίτσι. Αὐτὰ δὲ γεννιῶνται μόνον ἀπὸ τὸν πλεονασμὸ νέων ἐνεργειῶν, ποὺ βρίσκουν εὐχαρίστηση στὸ νὰ δοκιμάζουσι τὴ δύναμή τους, ἀλλὰ ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἀόριστη ἐπιθυμία ποὺ ἔχουν τὰ παιδιὰ νὰ μιμοῦνται ἀπὸ τώρα τίς ἐργασίες τῶν μεγάλων, καὶ πρὸ συνειδητὰ ἀκόμα, ἀπὸ τὴ μέριμνα νὰ παλαίσουσι μὲ τοὺς συντρόφους τους δείχνοντας σ' αὐτοὺς τὴ δύναμή τους. Τὸ παιδί παίζει τὸν «Ἡρακλῆ» πάντα μπροστὰ σὲ κάποιον.

Καὶ θὰ δείξῃ τὴ δύναμή του τὸ παιδί μὲ ὅλα του σχεδὸν τὰ μέλη. Γιὰ νὰ δείξῃ πῶς ἔχει γερὰ νεφρὰ θὰ σηκώσῃ τὸ ἀδερφάκι του κι ἀκόμα καὶ τὸ μεγαλύτερό του. Γιὰ νὰ ἀποδείξῃ πῶς ἡ πυγμὴ του εἶναι δυνατὴ θὰ σπρίξῃ τὸ χέρι ἐνὸς συντρόφου του ὡς ποὺ ἐκεῖνος νὰ τοῦ ζητήσῃ χάρη ἢ θὰ βάλῃ ὅλα του τὰ δυνατὰ νὰ ἀνοίξῃ τὸ χέρι τοῦ φίλου του ἢ νὰ τοῦ τὸ κάμψῃ χωρὶς ἐκεῖνος νὰ θέλῃ. Θὰ ἐπιδείξῃ τὴ δύναμιν τοῦ βραχίονιοῦ του ρήχνοντας ὅσο μπορεῖ πρὸ μακρὰ μιὰ βαρεὶά πέτρα ἢ πετώντας τὸ τόπι πρὸ ψηλά κι ἀπ' τὰ ψηλά δέντρα. Μὲ τὸ πήδημα θὰ δείξῃ τὴ δύναμιν τῆς κνήμης του. Καὶ θὰ κάμῃ λογιῶν-λογιῶν πηδήματα: πῆδημα σὲ μάκρος, πῆδημα σὲ ὕψος, πῆδημα μὲ τὰ πόδια ἐνωμένα.

2ο **Παιγνίδια καρτερίας.** Αὐτὰ εἶναι μιὰ ποικιλία τοῦ πρώτου μὲ τὴ διαφορὰ, ποὺ μπάζουσι ἕνα ἠθικὸ στοιχεῖον, τὴν ἐπιμονή. Ἐνα παιδί ἀπὸ φιλοτιμία θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ παιγνίδι ὡς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῶν δυνάμεών του, ἐνῶ ἕνα ἄλλο (ἐπίσης ρωμαλέον, ἀλλὰ μὲ λιγώτερον θάρρος) τὸ ἀφίνει μὲ τὸ πρῶτον ποὺ θὰ κουρασθῇ. Τύπος παιγνιδιοῦ καρτερίας εἶναι τὸ ἐξακολουθητικὸν τρέξιμον. Τὸ παιδί δὲν δείχνει σ' αὐτὸ μόνον τὴ δύναμή του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιμονή του καὶ τὴν τέχνην νὰ οἰκονομάῃ τίς προσπάθειές του γιὰ νὰ διαρκῶσι. Καὶ ποῦ δὲ θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἀντοχή του! Θὰ βραστήξῃ τὴν ἀναπνοή του ὅσο μπορεῖ περισσότερο γιὰ νὰ ἐπαναλάβῃ εἰκοσι φῶρες μιὰ φράση. Μὲ ἄλλο παιγνίδι θὰ ἀσκηθῇ νὰ κρατῇ τὸ γέλιο του. Δὲ δοκιμάζει τὴ δύναμιν τῆς μπιτσῆς του ἀναγκάζοντας τὸ σύντροφόν του νὰ κλειθῇ τὰ μάτια πρὶν ἀπὸ τὰ δικά του; Ὅλα αὐτὰ εἶναι, κατὰ βάθος, ἀσκήσεις ἐξουσίας καὶ δύναμης.

3ο Ἄλλη μορφή τῆς σωματικῆς δύναμης εἶναι ἡ **γρηγοράδα**. Τὰ περισσότερα παιγνίδια μὲ τρέξιμον σ' αὐτὴ τὴν κατηγορίαν ἀνήκουν π. χ. τρέξιμον ποὺ νικῇ τῆς του εἶναι ἐκεῖνος ποὺ φτάνει πρῶτος στὸ τέρμα, τρέξιμον γιὰ νὰ πιᾶσιν τοὺς ἄλλους ἢ γιὰ νὰ τοὺς ξεφύγῃ. Γι' αὐτὸ τὰ παιδιὰ μιμοῦνται τὸ γάτο ἢ τὸ λύκο κτλ. Μὴ λησμονᾶμε καὶ τὸ πῆδημα μὲ τὸ σκοινάκι, τὸ τσέρκι καὶ τὸ κλασσικὸν παιγνίδι

μέ τις τέσσερις γωνίες. Αὐτὰ εἶναι παιγνίδια προπάντων γιὰ τις κινήμες καὶ ἡ νίκη ἀήκει στὸν πιὸ γρήγορο.

4ο) **Τὰ παιγνίδια εὐκίνησις.** Αὐτὰ καλλιεργοῦν πιὸ πολὺ τὴ γοργότητα τῶν κινήσεων παρὰ τὴν εὐκίνησιον τῶν ὀργάνων. Τὸ παιδί παίζει γιὰ νὰ δόσῃ στὰ χέρια καὶ στὰ δάκτυλά του τὸ maximum τῆς εὐλυγισίας καὶ εἶναι περήφανο ἂν λυγίσῃ τις ἀρθρώσεις του περισσότερο ἀπὸ ἓνα σύντροφό του! Δείχνει τὴν ἐλαστικότητα ἀπὸ τὰ γόνατά του πηδώντας καθισμένο στὶς φτέρνες (πήδημα τοῦ βτραχου), τὴν ἐλαστικότητα τῆς σπονδυλικῆς του στήλης κάνοντας συνέχεια ἓνα σωρὸ τοῦμπες καὶ τὴν ἐλαστικότητα ἀπὸ ὅλο τοῦ σώμα μετὰ τὸ πήδημα τοῦ προβάτου. Ἡ νίκη ἐδῶ ἀνήκει λιγώτερο στὸν πιὸ δυνατό καὶ περισσότερο στὸν πιὸ εὐκίνητο καὶ στὸν πιὸ ελαφρό.

5ο) **Τὰ παιγνίδια ἰσοροπίας** εἶναι ἓνας συνδυασμὸς ἀπὸ τὰ προηγούμενα μόνον πού σ' αὐτὰ ἐδῶ παρυσιάζεται ἓνα εἶδος ὑπολογισμοῦ καὶ προσοχῆς τῶν μυῶν. Πρέπει γιὰ νὰ ἀποφεύγουν τὸ πέσιμο νὰ συνδέουν προσπάθειες καὶ κινήσεις. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐκδηλώνεται μετὰ τὰ κάγκελα τῆς σκάλας, πού τὰ κατεβαίνουν πρῶτα ξαπλωμένοι πάνω μετὰ τὴν κοιλιά καὶ ὕστερα καθάλλικευτά. Ὑστερα ἔρχεται τὸ τρέξιμο μετὰ τὰ ξυλοπόδαρα, τὸ περπάτημα πάνω στὸ δοκάρι κ. τ. λ. Οἱ πιὸ ἐπιδέξιοι θὰ περπατήσουν μετὰ τὰ χέρια ἢ θὰ περιστρέφουν τὸ σῶμα τους περπατώντας μιὰ μετὰ τὰ χέρια μιὰ μετὰ τὰ πόδια. Τέλος θὰ ἀποχτήσῃ τὸ παιδί τὴν ἰσοροπία πάνω στὸ ποδήλατο.

6ο. **Τὰ παιγνίδια ἐπιδεξιότητος.** Γι' αὐτὰ χρησιμοποιοῦν τὴν εὐκίνησιον τοῦ σώματος μετὰ ἓνα πνευματικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν προσαρμογὴν σὲ ἓνα ἐξωτερικὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ εἶναι ἡ διεύθυνση τῶν κινήσεων ἢ ἡ κατάλληλη περίστασις πού αὐτὲς θὰ γίνουν.

Ἡ πρώτη μορφή εἶναι ἀκριβῶς τὸ σημάδεμα. Καὶ σ' αὐτὸ ἀνταποκρίνονται σχεδὸν ὅλα τὰ παιγνίδια μετὰ τὸ τόπι. Σημαδεύουν γιὰ νὰ χτυπήσουν τὸ σύντροφό τους σημαδεύουν γιὰ νὰ ξεφύγουν τὸ χτύπημα ἢ γιὰ νὰ ἀρπάξουν τὸ τόπι στὸ πέταγμα του.

Μαζὶ μετὰ τὴν διεύθυνση πρέπει νὰ λογαριάσουν καὶ τὴ βολή, ὅταν παίζουν π. χ. βῶλους, ἀμάδες, ρακέττ, ὅταν μπάζουν τὴ σφαίρα στὸ σημάδι, ὅταν παίζουν τσούνικ, σαττ, διαβολό, βιλδουκέτο, τένις, κροκέτο κ.τ.λ. Τὴν ἐπιτυχία σ' αὐτὰ τὰ παιγνίδια τὴν ἐξασφαλίζουν ἡ ταχύτητα καὶ ἡ ἀκρίβεια. Τέλος στὰ παιγνίδια μετὰ ραβδιά ἢ μετὰ κότεια θριαμβεῖ ἡ λεπτολόγη ἐπιδεξιότητα μαζὶ μετὰ μιὰν ἀτίραχη ὑπομονή.

Καθὼς εἶπαμε καὶ στὴν ἀρχὴ τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ τὰ σωματικὰ παιγνίδια εἶναι παιγνίδια ἀγοριῶν. Μὰ ἔχουν καὶ τὰ κορίτσια τὰ δικά τους, λιγώτερο ὀρητικὰ καὶ μετὰ λιγώτερο θόρυβο. Ὅπως τ' ἀδέρφια τους τὸ ἴδιο καὶ αὐτὰ ξαίρουν ὅλες τις μορφές τοῦ τρεξίματος. Ἀλλὰ αὐτὰ προτιμοῦν τὰ **ροθμικὰ παιγνίδια** (κάθε λογῆς κόνιες, κύκλους καὶ παιδικοὺς χοροὺς). Τὸ βίαιον πέταγμα τῆς μπάλλας, πού σ' αὐτὸ δύσκολα προσαρμόζονται οἱ μῦες τῆς ὀμοπλάτης καὶ τοῦ στήθους τους, μ' εὐχαρίστηση τὸ ἀντικαταστάζουν μετὰ τὸ ἀρπάζετο ἢ μετὰ ἓνα ὄργανο μουσικόν.

Τὰ κορίτσια ἔχουν σὲ ὑπόληψη περισσότερο τὴν εὐκίνησιον καὶ τὴ χάρη παρὰ τὴ σωματικὴ δύναμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Παιγνίδια μετὰ πονηριά.

Ἀπὸ τὰ παιγνίδια μετὰ πονηριά θὰ ἀναφέρωμε δύο τύπους: τὸ **κρυφτό** καὶ τὸ **τέχνασμα**.

Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ τύποι ἀνακατεύονται στὰ παιγνίδια τοῦ παιδιοῦ μετὰ κίνηση γιὰ νὰ προσθέσουν ἓνα καινούργιον ἐνδιαφέρον, ἐπειδὴ ἀσκοῦν μιὰ νέαν λειτουργίαν: τὴν εὐφυΐαν.

1ο. **Τὸ κρυφτό** αὐτὸ περιλαμβάνει πρόσωπα. Ἐνα παιδί κρύβεται ἢ πηγαίνει νὰ βρῇ τὸν κρυμμένο συμπαίκτη του πού πρέπει νὰ τὸν ἀγγίξῃ πρὶν ἐκεῖνος φτάσει στὸ ὄρισμένο μέρος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπλή του μορφή. Παίρνει ὅμως συνθετώτερη μορφή. Τὴν ὥρα πού ἓνας κυνηγὸς κρύβει τὸ πρόσωπό του, τὸ κυνήγι του χώνεται στὶς φωλιές του. Κυνηγὸς καὶ κυνήγι κάνουν μιὰ πάλιν διορατικότητος πού παρασκευάζει γιὰ τὸν ἀγῶνα γρηγοράδας. Μαθαίνουν πρῶτα νὰ βρίσκουν τὸ ζητούμενον καὶ μ' αὐτὸ διασκεδάζουν. Ὑστερα μηχανεύονται τί νὰ κάμουν γιὰ νὰ μὴ βρίσκονται εὐκολα καὶ αὐτὴ ἡ διακένωση δὲν εἶναι μικρότερη. Ὑστερα ἔρχεται ἡ σειρά τῶν πρῶτων καὶ βρίσκουν γι' αὐτὰ τις πιὸ ἀνεπάντεχες θέσεις. Ἀσκηση ἐφευρετικότητος γιὰ κείνον πού τὰ κρύβει καὶ γιὰ κείνον πού τὰ ζητοῦν. Στὸ παιγνίδι πού κρατᾶμε κατὰ καὶ τὸ περνᾶμε κρυφὰ σὲ ἄλλους ἢ γρηγοράδα καὶ ἡ μυστικότης τῆς κίνησης φέρουν τὴν ἐπιτυχίαν.

Εἶναι καὶ μιὰ ἄλλη ἀσκηση ὀξυδέρκειας, ἡ «τυφλόμνημα». Μετὰ τὰ μάτια δεμένα πρέπει ἓνα παιδί νὰ πιάσῃ ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλλα πού τὸ περιπαίζουν θὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ ἀπὸ τὸ ἄγγελο ἢ τὸ «ζεστό χέρι» καὶ πρέπει μετὰ τὸ χτύπημα νὰ ἀνακαλύψῃ ποιὸς χτύπησε. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις πρόκειται πού πολὺ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ συμπαίκτη πού κρύβεται παρὰ νὰ τὸν πιάσῃ. Καὶ τὸ παιγνίδι εἶναι καὶ γιὰ τὰ δύο μέρη. Διασκεδάζει καὶ ὁ ἓνας πού δελεάζει τὸν στιγμιαῖον τυφλόν, διασκεδάζει καὶ ὁ ἄλλος πού τοῦ κάνει ἀνώφελο κάθε τέχνασμα του.

2ο) Ὅσον ἀφορᾷ τὸ **τέχνασμα** μπαίνει ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς στὴν τακτικὴ τοῦ τρεξίματος. Κάνοντας ξαφνικὰ ἀπότομες στροφὰς κόβουν τὴν ὁρμὴν τοῦ κυνηγοῦ, τὸν κούράζουν καὶ κάνουν τὸ κυνηγητό του δισταχτικόν. Κάνοντας ἀπότομες στροφὰς πετυχαίνουν ν' ἀλλάζουν θέση ἀτιμώρητα στὶς «τέσσερις γωνίες». Στὸ παιγνίδι μετὰ τὸ τόπι ἐπίσης ἢ πονηριὰ παίζει τὸ ρόλο της. Ὁ κυνηγὸς σὰς κάνει νὰ πιστέψετε πὼς εἶναι ἀφηρημένος, πὼς σημαδεύει ἄλλο πρόσωπο. Καὶ τὸ τόπι του σὰς χτυπᾷ χωρὶς νὰ εἴστε ἕτοιμος νὰ ξεφύγετε τὸ χτύπημα.

Τέλος κάποτε τὸ παιδί κάνει μιὰ ἀληθινὴν κατεργαρίαν (μετὰ προσώπον, λόγον, μετὰ τὰ δάκτυλα) γιὰ νὰ πείσῃ τὸ σύντροφον πὼς ὁ βῶλος πού κρύβει στὸ δεξί του χέρι εἶναι κλεισμένος στὸ ἀριστερό του χέρι. Ἀγῶνας λεπτότητος. Ὁ ἓνας ζητεῖ νὰ ξεγελάσῃ καὶ νὰ προτρέψῃ. Ὁ ἄλλος ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὸ τέχνασμα. Εἶναι παιγνίδι καὶ ἓνας διαγωνισμὸς πνεύματος.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Με την επιθυμία να προσφέρουμε στους συνδρομητές μας και γενικά στους αναγνώστες μας κάτι περισσότερο από τη συνηθισμένη ύλη ενός περιοδικού, αποφασίσαμε να οργανώσουμε για χάρη τους, μια σειρά από συναυλίες και διαλέξεις, που ή καλλιτεχνική τους απόλαυση να μὴν εἶναι ἀπρόσιτη στα οικονομικά μέσα ὄλων μας, καθώς συνήθως συμβαίνει στον τόπο μας. Ἀναλαμβάνουμε λοιπὸν γιὰ τοῦτο τὴν ὀργάνωση τῆς συναυλίας—διαλέξεως τῆς κυρίας ΣΟΦΙΑΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, πρὸ ἀναγγελίᾳς στο προηγούμενο τεύχος μας και πού θὰ γίνῃ, ὄχι, ὅπως εἶχαμε γράψει, στὶς 28 Ἀπριλίου, ἀλλὰ στὶς 5 Μαΐου, ἡμέρα Σάββατο και ὥρα 7 μ. μ., στὴν αἴθουσα τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν πρώτη αὐτὴ γιορτῆ, πού ἔχει τὴν εὐτυχία νὰ ὀργανώσῃ τὸ περιοδικό μας, ἡ κ. Οικονομίδου θὰ τραγουδήσῃ διάφορες ἄριες παλαιῶν και νεωτέρων μελοδραμάτων και ὁ κ. Ι. Οικονομίδης θὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν ἱστορία και τὴν ἐξέλιξη τοῦ μουσικο-θεατρικοῦ αὐτοῦ εἴδους. Παρακαλοῦμε τοὺς ἀναγνώστες μας νὰ μᾶς τιμήσουν ὅλοι με τὴν παρουσία τους, ἐνισχύοντας ἔτσι τὴν προσπάθειά μας αὐτῆ.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἐνα ἐνδιαφέρον ρεσιτάλ τραγουδιοῦ, ἔδωσε στα Ὀλύμπια ἡ Δις Λούλα Μαύτα, με τὸ «Κύκνειον Ἄσμα» τοῦ Σοῦπερτ και ἔργα τῶν Πφίτσνερ, Βόλφ, Κόρνγκολντ και Κράισλερ.

Τὸ πρόγραμμα ἀνηγγέλλε κάπως πομπώδεια ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ἐκτελοῦνται τὰ δεκατέσσερα αὐτὰ τραγούδια, ἂν και ἀνάμεσά τους βρίσκονται ἡ «Σερενάτα»—ἡ τόσο δημοφιλῆς ἐξ αἰτίας τοῦ Κινηματογράφου τώρα τελευταία—ὁ «Σωσίας», ὁ «Ἄτλας», ἡ «Ψαροπούλα», ἡ «Πόλις» κλπ., λίγα πού τόσο συχνὰ τραγουδιῶνται στὶς συναυλίες.

Β.βαία ἡ δις Μαύτα τραγουδῆσε μαζί τὰ δεκατέσσερα τελευταία τραγούδια τοῦ συνθέτη. Ἀλλὰ ἔδω εἶναι τὸ λάθος. Ἡ σειρά αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ ἕναν κύκλο ὅπως ἡ «Ὁμορφὴ Μυλωνοῦ» και τὸ «Χειμωνιάτικο ταξίδι» πού παρουσιάζουν σύνολο μουσικὸ και ποιητικὸ, ἀλλὰ εἶναι ἀπλῶς τὰ τελευταία τοῦ συνθέτη τοῦ ὁ ἐκδότης Τοβίας Χάσλινγκερ ἐκδίδοντάς τα δυὸ μῆνες μετὰ τὸ θάνατό του, τοὺς ἔδωσε τὸ συνειδημένο σ' αὐτὲς τις περιπτώσεις τίτλο: «Κύκνειον Ἄσμα». Ἐὰ ἦταν ἀλλοστε λιγάκι ἢ μᾶλλον πολὺ πε-

ρίεργο ὁ γεμάτος ζωὴ και εὐθυμία Σοῦπερτ νὰ γράψῃ ἐν γνώσει τὰ τελευταία τραγούδια τῆς ζωῆς του! Τὸ ἱστορικὸ εἶναι τὸ ἑξῆς: Μέσα στα χαρτιά τοῦ Μπετόβεν, χάρις στον στενὸ του φίλο τὸν Σίντλερ, βρῆκε ὁ Σοῦπερτ ἑπτὰ τραγούδια τοῦ Ρέλσταπ πού δὲν πρόφτασε ὁ γιγάντιος μουσικὸς νὰ τὰ μεταχειριστῆ και ἀπὸ μεγάλη ἀγάπη και σεβασμὸ πρὸς αὐτὸν τὰ ἐτόνισε δημιουργώντας ἔτσι σωστὰ ἀριστουργήματα. Τὰ ἄλλα ἔξι εἶναι ἀπάνω σὲ ποιήματα τοῦ Χάινε και μάλιστα ἀπὸ τὸ «Βιβλίο τῶν τραγουδιῶν» και ἕνα τὸ τελευταῖο, τὸ «Ταχυδρομικὸ περιστέρι» τοῦ Σάϊντλ.

Κύκλος τραγουδιῶν ἀπὸ τρεῖς ποιητὲς ἐντελῶς διαφορετικοὺς και με τόσο ἀσύνδετο μεταξύ τους περιεχόμενο δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ γίνῃ. Ἐτσι τὰ τραγούδια αὐτὰ τὰ γραμμένα γιὰ φωνὲς με ποικίλον χαρακτήρα, παρουσιάζαν κάποιαν ἀνομοιομορφία στὴν ἐκτέλεση πού ἀδικούσε τὴν Δίδα Μαύτα και ἀσφαλῶς δὲν ἦσαν τὰ βαρεῖα ἢ δραματικά πού τῆς πήγαιναν καλύτερα και στὴ φωνὴ και στὸ ὕφος. Ἡ «Σερενάτα», ἡ «Ψαροπούλα» και μερικὰ ἄλλα τῆς πήγαιναν πολὺ καλύ-

τερα με τὴ δροσιά τους και τὴν ἐλαφρόδα τους.

Ἡ Δις Μαύτα πού ἔχει μιὰ τόσο ὁμορφὴ φωνὴ και ὀραϊότατα pianissimi—τὰ παραμεταχειρίζεται μάλιστα γιὰ τὸ—ἀδικεῖται φοβερὰ ἀπὸ τὴν κακὴ, πολὺ κακὴ τῆς ἄρθρωσης. Ἡ γερμανικὰ τραγουδαί ἢ ἑλληνικὰ ἢ σὲ ὅποια ἄλλη γλῶσσα, εἶναι τέλεια ἀκατάληπτη και ἔτσι ὁ ἀκροατῆς πού παρακολουθεῖ ἕνα τόσο ἄναρθρο τραγούδι πλήττει μᾶλλον παρὰ εὐχαριστεῖται. Κρίμα πού δὲν μπόρεσε ἢ δὲν θέλησε νὰ διορθώσῃ τὸ ἐλάττωμά τῆς αὐτὸ. Δὲν ἔχει ἴσως καταλάβει πῶς τὸ τραγούδι και εἰδικότερα τὸ λιντ εἶναι στενὰ δεμένο με τὴν ποίηση και ὅτι γιὰ τὸ, τὸ μουσικὸ αὐτὸ εἶδος στέκει ἀπάνω ἀπὸ κάθε ὀργανικὴ μουσικὴ! Ὁραία φωνὴ λοιπὸν ἀλλὰ και λόγια!

Τὴν καλλιτέχνηδα συνώδευσε ὁ πιανίστας κ. Σ. Φαρανιάτος και περισσότερο ἀπὸ ἀριστοτεχνικά. Ἐτσι τὸ μιζῆρισμα μερικῶν κομματιῶν τοῦ ἀνῆκε ὀλοκληρωτικὰ ὅπως π. χ. ὁ «Ἀποχαιρετισμὸς» πού τὸ πιάνο τόσο ὀραία μιμεῖται τὸν καλπασμὸ τοῦ ἀλόγου, ὥστε θᾶλεγε κανεὶς πῶς ἀκούει τὸν καβαλλάρη νὰ περνᾷ βιαστικὰ τοὺς δρόμους τῆς ἀγαπημένης του πόλης τραγουδώντας:

Χαρούμενη χώρα, πατρίδα μου, γειά σου!
περὸν καβαλλάρης και φεύγω μακριά,
περιβόλια, λουλούδια, σπιτάκια, κοπέλλες
γιὰ μένα δὲν πιάνουν τὰ μάγια σας πιά.
ΣΟΦΙΑ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ—ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Ὁρες Ἀγάπης (ποιήματα, ἐκδ. «Φλάμα» 1934, δρ. 25).

Ἡ γυναίκα ἔχει πάντα κάτι ξεχωριστὸ νὰ προσφέρῃ στὴν ποίηση ἔχει τὴν ἰδιαίτερη ἐκείνη εὐαισθησία πού χαρακτηρίζει τὸ φύλο τῆς ἔχει νὰ προσφέρῃ τὴν τρυφερὴ και γεμάτη ἀγάπη ψυχὴ τῆς, τὴν ψυχὴ πού δέχεται κάθε ἐξωτερικὴν ἐπίδραση, πού πάλεται σὰ λύρα αἰολικὴ και στὴν ἐλα-

φρότερη πνοὴ τοῦ Ζεφύρου, και δύναται τὰ πάντα νὰ ἐκφράσῃ, νὰ ὕψωθῃ πολλές φορές ἴσαμε τὸ μεγαλεῖο τῶν συναρπαστικῶν συγκινήσεων, νὰ φτάσῃ κάποτε ὡς τὴ ρωμαλεότητα τῶν ἀνδρικῶν αἰσθημάτων.

Ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορές ἡ ψυχὴ αὐτὴ δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τοῦ ὀρισμένου σκοποῦ και δὲν ἀναζητεῖ νὰ βρῆ και νὰ δημιουργήσῃ.

Ἡ γυναίκα δέχεται, αἰσθάνεται κ' ἐκφράζει συλλαμβάνει ἀλλὰ δὲν γεννᾷ.

Ἡ δημιουργικὴ θέληση δὲν κυβερνᾷ τὸ πνεῦμα τῆς. Παίρνει τὸ σπὸρο ἀπέξω και τὸν κάνει νὰ βλαστήσῃ με τὸν ἐνθουσιασμὸ και με τὴ θερμὴ τῆς ἀγάπης τῆς.

Γιὰ τὸ δὲ δημιουργεῖ καινούργιες μορφές στὴν ποίηση. Τῆς χαρίζει τὴν τρυφεράδα τῆς, τὴν εὐαισθησία τῆς, τὴ φωτιά τῆς, μὰ δὲν ἀλλάζει τίποτε και τίποτε δὲν τῆς προσθέτει. Μᾶς κάνει μόνο νὰ μεθοῦμε ἀπ' τὴ συγκινημένη μουσικὴ τῶν αἰσθημάτων. Μᾶς κάνει νὰ αἰσθανόμαστε κάθε μικροχαρὰ και κάθε μικρολύπη πού καθημερινὰ γεννιέται και σβύνεται μες στὴν καρδιά μας, ἀπαρατήρητη σχεδόν, τὶς περισσότερες φορές πνιγμένη και καταπονημένη μες στὶς τεράστιες δυνεῖς τοῦ ἀκράτητου χειμάρρου τῆς ζωῆς.

Ὅταν ἡ γυναίκα τραγουδαί τὰ πράγματα ἐκεῖνα, πού ὅλοι οἱ ποιητὲς σὲ κάθε τόπο και σὲ κάθε χρόνο τὰ τραγουδῆσαν, βρίσκει τὴ μικρολεπτομέρεια πού κανεὶς δὲν τὴν εἶδε και πού ὀστόσο ἐκφράζει ἀπλοϊκὰ τὸ πνευμένο ταπεινὸ αἰσθημὰ τῆς, τόσο ἀνθρώπινα, τόσο γλυκὰ και παραπνευμένα.

Ἐτσι ἡ γυναίκα λύρα δίνει στὴν ποίηση τὸ μουσικώτερο παλμὸ τῆς.

Αὐτὲς τὶς σκέψεις ἴσως μπορούσε νὰ γεννήσῃ στὸν καθέναν τὸ πρῶτο αὐτὸ βιβλίο, πού μέσα στὶς λίγες σελίδες του ἡ ποιήτρια κυρία Σοφία Μαυροειδῆ—Παπαδάκη θέλησε νὰ κλείσῃ ὀλόκληρο τὸν ἑαυτὸ τῆς. Ὁ τίτλος του εἶναι ἄλλοστε ἀποκαλυπτικὸς: «Ὁρες ἀγάπης». Ἡ ποιήτρια ἀγαπάει, ἀγαπάει ἀπεγνωσμένα. Κάθε τῆς κίνηση, κάθε τῆς σκέψη, κάθε τῆς ἐμπνευση κυβερνιέται ἀπὸ τὸ κυρίαρχο

αυτό αίσθημα που ξεουσιάζει την ψυχή της. Και πριν ακόμα το αίσθημα αυτό συναντήσει το συγκεκριμένο αντικείμενο που θα περιβάλλει, εύρισκεται διάχυτο και έρευνά γύρω του γεμάτο άνησυχία.

«Σε περιμένω, Άγάπη, μην άργήσης

και τη δικιά μου πόρτα να χτυπήσης. Κλειστό ή ψυχή μπουμπούκι λαχταρά να ζεσταθεί στον ήλιο σου νάνοίξει»...

Αυτοί μόνο οι στίχοι μας δείχνουν πώς όχι μόνο δε θάργηση ή αγάπη νάρθη, μα πώς έστησε κι όλας το θρόνο της μες στην ψυχή της ποιήτριας και καρτεράει μ' άνυπομονησία να προσφερθί, να γονατίσει μπροστά στον λατρεμένο της θεό, να του φιλήση τα πόδια, νάρωματίση το κορμί του μ' όλα τα πλούσια άρώματά της.

«Κ'έγω για τάρκριβό σου καλωσόρισμα, στην έρημιά μου μέσα ό,τι είχα ύφάνει, κάθε μου ιδανικό, κάθε θησαύρισμα κι ό,τι τη ζήση ως τώρα μουχε εύφράνει, τις πεθυμιές για τ' άγνωστα μελούμενα, τις θύμησες που πάντα στρέφουν πίσω, φιλοδοξίες, έλπίδες, σχέδια κι 'δνειρα, **τά καία τον έρχομό σου να φωτίσω.**»

Και ή αγάπη αυτή είναι τόσο τέλεια, είναι τόσο έντατική, που πλημμυρίζει την ψυχή της και την κάνει ν' άνοίγει σά λουλούδι στον ήλιο της δημιουργίας την κάνει να ξαναπαίρνει, γεμάτη χαρά, τη θέση της μέσα στη φύση, να ξαναβρίσκει τον προορισμό της, ν' άγκαλιάζει τον κόσμο όλόκληρο στη στοργική και τρυφερή άγκαλιά της:

«Στους δρόμους περπατώ σά μεθυ. [σμένη.

τά σπίτια, τα παράθυρα γελούνε το κάθε τι είναι ώραίο και να πληθαίνει την εύτυχία μου μόνο έχει σκοπό, μύρια τραγούδια μέσα μου άντηχούνε κι όλο τον κόσμο διάπλατα αγαπώ.»

Μ' όλην όμως τη γλυκειά ταπεινώσυνη και μ' όλη τη βαθειάν ύποτάγη που αισθάνεται ή έρωτευμένη ψυχή της, ή πίκρα της έγκαρτέρησης, τό

σαράκι της ζήλιας, ή αδιάκοπη άνησυχία την τρώνε. Η αγάπη δεν τη λυτρώνει, δεν τη φτάνει ν' αγαπά θέλει ν' αγαπιέται. Και τό μαρτύριο αυτό είναι ή γλυκύτερη απόλαυσή της, γιατί είναι ή βεβαίωση του μεγαλείου της αγάπης της. Είναι σά να λέη: «Ιδέστε πώς βασανίζομαι, γιατί αγάπησα τόσο!» Γιαυτό, άνκαμιά φορά περνά από τό νού της να τινάξει πέρα όλο αυτό τό γλυκύτατο βασανιστήριό της, ξαναγυρίζει βιαστικά, με περισσότερη έγκαρτέρηση σ' αυτό.

«Συνεπαρμένη πάλι άπ'την αγάπη σου, σκλάβα στού πόθου τ' άλυτα πλεμάτια, να με ξανά παίχνιδι μέσ' στα χέρια σου να σε κοιτάζω μ' έκσταση στα μάτια. Τη λευτεριά μου, τη φτωχή γαλήνη μου, την ταπεινή γωνίτσα ποδχα φτιάσει, τη θέληση, τη δύναμη, τη λύτρωση, όλα με μιās άπόψε τάχω χάσει.»

Έτσι τραγουδάει άκατάπαυτα την άσίγαστη τρικυμία των αισθημάτων της: τον ένθουσιασμό, την κατάπτωση, την έλπίδα, την άπογοήτευση, την πικρία. Τα ποιήματά της είναι ή κραυγή της ψυχής της: τάγαπάει όλα, γιατί είναι κομμάτια άπ' τη ζωή της: λαχταράει να ζή την τρικυμισμένη ύπαρξή τους. Δεν ύψώθηκε άκόμη άπάνωθέ τους και δεν έκυριάρχησε τα αισθήματά της με την τέχνη, —άφήνεται, και σά γυναίκα ποδναι, αισθάνεται εύχαρίστηση να την κυριαρχούν.

«Άγάπη τό μεγάλο σου τό ψέμα τώχω ρουφήξει άκέριο· κι' έγινε αίμα μέσα μου τό πικρό σου δηλητήριο. Κι' όμως στο τρυφερό σου τό μυστήριο έτσι μαγευτικά ξεγελασμένη, πάι .x ή ψυχή μου ως ήτανε να μένει.»

Γι αυτό, μ' όλες τις μεταπτώσεις μ' όλες τις άμφιταλαντεύσεις, μ' όλο τό ξέσπασμα έδω κ' εκεί του αισθήματος της άνταρσίας, ό τελικός άπολογισμός της είναι τούτος:

«Όλη ή ζωή μου, άτέλειωτη θυσία στον έρωτα έχει σβύσει εύλαβικά.»

Κι όμως θά λέγχιε πώς μόλις τώρα άρχίζει ή ζωή αυτή.

Άλλά ή άληθινή τέχνη άρχίζει εκεί που ή τρικυμία των παθών δαμάζεται και ή άρμονία κυριεύει την ψυχή. Γι αυτό και τα ώραίτερα τραγούδια της δεν είναι μες στα έρωτικά της συλλογής· είναι εκείνα που γράφηκαν, όταν ή έξαγνισμένη άπ' τη φωτιά των παθών ψυχή άνεβαίνει στις υπερκόσμιες σφαίρες κι άγναντεύει γαληνεμένη κι άτάραχη τό μυστήριο της ζωής, και βλέπει πώς

«έκει που μιá ζωή πάει να σβύση
άπειρες λάμπουν μέσ' στών νιών τα
[μάτια],
ώριμες πιά να βγοούν στής γής τα
[πλάτια].

Έδω ή ποιήτρια νιώθει πώς τα όρια της ζωής και του θανάτου συγγέονται, πώς ό σπόρος πεθαίνει για να γεννηθί τό φυτό, πώς ή ζωή θά μπορούσε να όνομαστή θάνατος, και ό θάνατος ζωή. Τό γαλήνιο αίσθημα που πλημμυρίζει τα ποιήματα του έιδους αυτού μäs αναγκάζει νάναγνωρίσουμε τη γνήσια ποιητική φλέβα της ποιήτριας. Τα τραγούδια που είναι άφιερωμένα στο χωριό της και στο θάνατο του πατέρα της πάλλονται από την άρμονία των αισθημάτων:

Μά σ' έπίγειο μήνυμα
ταυτί σου δε στηλώνεις
σου δίνει τη γαλήνη
τό χώμα που εύεργετικό,
χωρίς πιά να τ' όργώνεις,
στην άγκαλιά σε κλείνει.

Μέσα στη συλλογήν αυτή διακρίνουμε κ' ένα τρίτο είδος τραγουδιών· είναι εκείνα που ίσως εκφράζουν τις κοινωνιολογικές ιδέες της ποιήτριας. Τραγούδια λιγάκι της μόδας, πεζολογικά μάλλον και θεματογραφικά. Άνάμεσα από τις γραμμές τους άκούει κανείς μιάν άναχτησμένη φωνή να κράζει: «Πρέπει άλήθεια ν' αλλάξει ό ρυθμός της ζωής! Δεν μπορούνε τα κούφια κεφάλια να

χουνε στα χέρια τους τό χρήμα και την εύτυχία των άλλων, των πολλών που άγωνίζονται χωρίς να δύνανται να ζήσουν!» Άλλά όταν ή τέχνη γίνει σκλάβα και κήρυκας ώρισμένης ιδεολογίας παύει πιά νάνα τέχνη. Η «λαϊκή άγορά», ή «Δασκάλα», τό «Ιδίτερο Μάθημα» είναι τραγούδια έμπνευσμένα από την καθημερινή ανθρώπινη ιστορία, είναι συγκινημένα, άν θέλετε, αλλά θά μπορούσε νάταν περισσότερο ρεαλιστικά διηγήματα παρά ποιήματα. Στο κάτω-κάτω τί τη μέλει την ποίηση άν ή δασκάλα έχει φαρυγγίτη; σχεδόν όλοι οι δάσκαλοι κι όσοι άλλοι μεταχειρίζονται έπαγγελματικά τη φωνή τους πάσχουν άπ' αυτή την άρρώστια· περισσότερο από τους στίχους θά μπορούσαν να τους άνακουφίσουν μερικές παστιλλίες! Άλλ' όχι, μην είρωνεύεστε, άκούω να μου λένε, δεν είναι αυτό· είναι ή πικρή, ή τραγική μοίρα μερικών ταπεινών πλασμάστων που ώστόσο έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άλλους στη ζωή. Και ποιός μäs έμποδίζει να διεκδικήσουμε τα δικαιώματα αυτά και να τα πάρουμε με τό χέρι μας; Ό στίβος είναι έλεύθερος κ' οι άγωνιζόμενοι ποτέ δε λείπουν. Άλλά ή ποιήτρια δε φλέγεται από επαναστατική φωτιά, τραγουδάει παθητικά τους ταπεινούς και καταφρονεμένους· μόνο που δεν ταίριασε άκόμη τη λύρα της όσο πρέπει στο είδος αυτό του τραγουδιού.

Μ' ό,τι κι άν λέη ή ποιήτρια στον έπίλογό της, ή ξάστερη της γαλήνης ώρα δεν ήρθε άκόμη. Κάτι τό άκαταστάλαχτο και τό θολό σκοτίζει άκόμη την τέχνη της. Πουθενά δε βλέπουμε τον ποιητή που «θρηνωδεί την πρώτη του χαμένη άνησυχία.» Η άνησυχία ούτε μπορεί κι ούτε πρέπει να πάψη. Έκείνο που λείπει πολλές φορές από τον καλλιτέχνη είναι ή αυτοκυριάρηση κι ό ξάστερος νούς που τον οδηγεί σταθερά μέσα από τ' άσίγαστα πελάγη.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΔΥΟ ΕΚΘΕΣΕΙΣ. Π. Βυζάντιος — Studio.

Ύστερα από απουσία αρκετών ἐτῶν, ἰδοὺ πάλι ὁ ἀγαπητὸς μας ζωγράφος ἐκθέτει μίαν σειράν ἀπὸ 72 ἔργα του στὸ Studio. Πιὸ φρέσκος τώρα, πιὸ καθαρός, καὶ στὸ χρῶμα καὶ στὴ σκέψη, πιὸ κατασταλαγμένος καὶ πιὸ σύμφωνος μὲ τὸν ἑαυτὸ του καὶ μὲ τὸν τόπο του. Γιατὶ πῶρα πιά ὁ κ. Βυζάντιος εἶναι Ἕλληνας ζωγράφος τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου. Ἴσως γιὰ δεῖγμα μόνον τῶν παλαιῶν του ἀναζητήσεων ἔχει ἐκθέσει καὶ τὴν «Παλιὰ Ἀθήνα» (ἀριθ. 6). Ἄς ρίξουμε ὁμῶς μίαν ματιὰ κι ἄς ἐξετάσουμε τὰ ἔργα του λεπτομερειακά.

Οἱ «Χωρικές» ἀριθ. 2 καὶ ἀριθ. 50 εἶναι ὡς συνθέσεις, ὡς χρῶμα καὶ ὡς στυλιζᾶρισμα τὰ καλύτερα τῆς ἐκθέσεως. Ἡ «μητρόπολις» (ἀριθ. 11) ἔχει καὶ φῶς καὶ χρῶμα καλὸ. Θὰ ἦταν σχολαστικὸ νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ τὸ καθένα χωριστά, γιὰτὶ ὅλα ἔχουν καὶ φῶς καὶ χρῶμα ἑλληνικὸ καὶ σύνθεση καλὴ καὶ στυλιζᾶρισμα πρώτης τάξεως, πράγμα πού τιμᾷ τὸ καλλιτέχνη καὶ δικαίῳ τὴν προσπάθειά του. Μερικὲς Gouaches ἔχουν γραμμὴ πού θυμίζει σχέδια τοῦ Γκαβαρνί, τόσο εἶναι σπαρταριστὲς καὶ χιουμοριστικὲς. Νομίζουμε μάλιστα ὅτι ἔάν μὲ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια καλλιεργούσε καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζωγραφικῆς ὁ κ. Βυζάντιος, θὰ εἶχαμε πολλὰ πράγματα νὰ θαυμάσουμε στὸ μέλλον.

Ἐλάβαμε

Ἡ Ἐπιστημολόγος Γ. Γαρδίκας ὑπὸ Γ. Βαλέτα κριτικὴν στὸν ἔλεγχον τοῦ Γαρδίκας κατὰ τοῦ κ. Λορεντζάτου.

Ἡ προσχολικὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ Π. Παρῆ, δρ. 25.

Σήμερον Μηνιαῖο φιλολογικὸν περιοδικὸν χρονιά Β', ἀρ. 3.

Ἀποικοὶ Παύλου Φλώρου σύγχρονον ψυχολογικὸν καὶ κοινωνικὸν μυθιστόρημα σὲ κομψὸν ὀγκώδη τόμῳ σελ. 418 τιμὴ δρ. 50. Πάλη τῶν δύο ἀντιθέτων κόσμων ἰδεολογῶν καὶ συμφεροντολόγων.

Μορφὲς τῆς πολιτείας Ντίμη Ἀποστολοπούλου ἔκδ. Γ. Βασιλείου, σελ. 48.

«Ἑλληνίδα» ἀρ. 4, περιοδικὸν Ἑθ. Συμ. Ἑλληνίδων.

Ἐκπαιδευτικὸν Δελτίον ἐπιθεώρησις Ἑκπ. καὶ Διοικ. Νομοθεσίας Διδασκαλικὸν Βῆμα—ὄργανον Διδ. Ὀμοσπονδίας.

Εὐάγγελος Ἰωαννίδης

Στὸ Κεντρικὸν ξενοδοχεῖον, ὅπου ἡ γκαλερὴ Στρατηγοπούλου, ἐκθέτει ὁ συμπαθὴς καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ζωγράφος κ. Εὐάγγελος Ἰωαννίδης, παλαιὰ φυσιογνωμίαν τῶν Ἀθηναίων. Τὰ ἔργα του ἀντιπροσωπεύουν ὄλη τὴν πολυχρόνια, σαράντα χρόνων, ἐργασίαν του· σχέδια, μελέτες γιὰ προσωπογραφίας, συνθέσεις τοπία, εἰκόνες τῆς ζωῆς, τύποι τῆς ἐποχῆς, ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις. Χωρὶς ἀπόπειρες τολμηρῶν πτήσεων, χωρὶς ἐκζήτησιν τοῦ νέου γιὰ λόγους ἐντυπωσιακοῦς, ὁ εὐγενικὸς ζωγράφος ἐσχεδίαζε γιὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅ,τι τὸν συγκινοῦσε.

Ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ἐργασίαν ἐκεῖνο πού προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν εἶναι ἡ εὐγένεια ἢ λεπτότης καὶ ἡ ἀβρότης τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ αἰσθήματος. Μιὰ γλυκεῖα ποίησις καὶ κάπου-κάπου μιὰ ἀόριστη μελαγχολία πλανιέται γύρω ἀπὸ τὰ χαϊδέματα τοῦ μολυβιοῦ τοῦ ἐπάνω στὸ χαρτί. Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ χάρις αὐτῆς μᾶς θυμίζουν τὰ σχέδια τοῦ Μπουσέ καὶ τοῦ Βαττώ. Ἄν καὶ σπούδασε στὴ Γερμανίαν τὸ ἔργο του ὁμῶς ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ γαλλικὸν πνεῦμα τοῦ 18ου αἰῶνα.

Τίποτα δὲ θὰ πρόσθετε κανεὶς ἂν ἐμιλοῦσε γιὰ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἔργα του ἢ μερικὰ χωριστά γιὰτὶ ὅλα μαζί ἀποτελοῦν ἓνα σύνολον καὶ φανερόν γιὰ τὴν ψυχὴν τοῦ καλλιτέχνη, τὴν ζωὴν του ὀλόκληρην, τὶς προτιμήσεις καὶ τὶς ἀγάπες του. Γιὰ μερικὲς ἐλαιογραφίας του καὶ συνθέσεις πού εἶχε ἐκθέσει στὸ Ζάππειον τελευταῖα μιλήσαμε σὲ προηγούμενον σημείωμα.

ΣΠΥΡΟΣ ΒΙΚΤΩΡΙΟΣ